

ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย

-การแปลคำศัพท์-

สมเกียรติ เชวงกิจวินิช¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการแปลคำศัพท์จากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย สาเหตุของปัญหา และนำเสนอแนวทางในการสอนการแปลเพื่อเป็นการแก้ปัญหา ดังกล่าว โดยเหตุผลที่เน้นศึกษาการแปลคำศัพท์เนื่องจากเป็นปัญหาที่ยากที่สุดปัญหาหนึ่งสำหรับนักแปล (Imai 2009) ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์คืองานเขียนหลากหลายประเภทที่แปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย เช่น ข้าว จดหมาย อีเมล สุนทรพจน์ นวนิยาย การ์ตูน ฯลฯ รวม 22 เรื่อง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มและจำแนกประเภทของปัญหา และสรุปสาเหตุของปัญหาเป็น 5 ข้อคือ ขาดความรอบคอบ คาดเดาโดยไม่ตรวจสอบ เข้าใจไม่ถูกต้อง ละเลยสำนวนแปล และไม่นำนิยามผู้อ่าน จากนั้นได้นำเสนอแนวทางในการสอนการแปลเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

คำสำคัญ: การแปลคำศัพท์, ภาษาญี่ปุ่น, ภาษาไทย, ปัญหา, ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

¹หน่วยงานผู้แต่ง: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมลล์ csomkiat@tu.ac.th, kiak1@hotmail.com

Problems in Japanese to Thai Translation

-A focus on Lexical Translation-

Somkiat Chawengkijwanich²

Abstract

This study aims to investigate the problems of translating Japanese into Thai, focusing on lexical translation, and also to explore the causes of the problems and to propose some ideas to solve these problems. The reason for focusing on lexical translation is that lexical translation is one of the most difficult tasks for translators (Imai 2009). The data used in this study are the Thai translations of 22 Japanese articles of various types such as news articles, letters, e-mails, speeches, novels, cartoons etc., translated by Thai learners of Japanese. Various problems were found and analyzed. The causes of the problems are categorized into Carelessness, Guessing without investigation, Misunderstanding, Paying not enough attention to expressions of target language, and Lack of awareness of audiences. Some ideas are provided to solve the problems.

² Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

E-mail: csomkiat@tu.ac.th, kiak1@hotmail.com

Keywords: Lexical Translation, Japanese Language, Thai Language, Problems, Thai Learners of Japanese

1. ที่มาและความสำคัญ

กล่าวได้ว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่และมีสัดส่วนการลงทุนในประเทศไทยสูงมาก ปัจจุบันมีการจัดทำ “ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)” ซึ่งครอบคลุมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและญี่ปุ่นแบบรอบด้าน โดยจากผลการสำรวจขององค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น (JETRO) ในปี ค.ศ. 2017 มีบริษัทญี่ปุ่นที่มาลงทุนในประเทศไทยถึง 6,134 บริษัท โดยเพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งก่อนหน้าในปี ค.ศ. 2014 ถึง 1,124 บริษัท³ และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านภาษาญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยมักทำงานเกี่ยวข้องกับการแปลในบริษัทญี่ปุ่นหรือบริษัทที่ทำธุรกิจกับชาวญี่ปุ่น (Suneerat 2003; Nareenuch 2012) นอกจากนี้ ยังมีการแปลวรรณกรรม เพลง ภาพยนตร์ การ์ตูน ญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นภาษาไทยและกล่าวได้ว่าได้รับความนิยมสูงมากในระดับหนึ่ง จึงคาดว่า การแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย (ต่อไปขอเรียกว่า “การแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทย”) น่าจะมีความต้องการเป็นอย่างสูงทั้งในแวดวงธุรกิจและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานเกี่ยวกับการแปล โดยมีประสบการณ์เป็นบรรณาธิการต้นฉบับวรรณกรรมแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย และผู้สอนวิชาการแปลในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยเห็นว่าบทแปลต่าง ๆ ยังมีข้อผิดพลาดหรือขาดความเหมาะสมอยู่บ้าง และปัจจุบันยังมีการวิจัยด้านการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทยค่อนข้างน้อย (Yamamoto 2010) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการแปลจึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพงานแปลและการจัด การเรียนการสอนด้านการแปลต่อไปในอนาคต

³ สืบค้นจาก https://www.jetro.go.jp/ext_images/_Reports/01/762117c2abed4a1c/20170074_summary.pdf

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ปัญหา สาเหตุและข้อเสนอแนะ”⁴ ซึ่งศึกษาปัญหาการแปลทั้งด้านคำศัพท์ ส่วนนวนทาง ไวยากรณ์ โครงสร้างประโยค ส่วนระดับข้อความ ฯลฯ แต่บทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะ ปัญหาด้านคำศัพท์ เนื่องจากอาจกล่าวได้ว่าคำศัพท์เป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญของ ประโยค และพบว่ามักเป็นปัญหาในการแปล ดังที่ผลการวิจัยของอิมาย (Imai 2009) ซึ่ง วิเคราะห์ปัญหาการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาเกาหลีก็พบว่าปัญหาการแปลคำศัพท์ เป็นปัญหาที่พบมากที่สุด และจากผลการวิจัยของผู้เขียนเองซึ่งศึกษาปัญหาการแปลจาก ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยก็พบปัญหาการแปลด้านคำศัพท์ที่สูงที่สุดเช่นเดียวกัน โดย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการแปลด้านคำศัพท์ สาเหตุ และนำเสนอ แนวทางในการสอนการแปล

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจ พบงานวิจัยด้านการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทยไม่มากนัก โดยพบเพียง 6 เรื่อง ซึ่งล้วนศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลทั้งสิ้น ได้แก่ น้ำทิพย์และสมเกียรติ (Namthip and Somkiat 2003) ศึกษากลวิธีการแปลสำนวนแสดงวัฒนธรรมในงานแปลวรรณกรรม ญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย, ศุภภัทร (Supaphat 2011) ศึกษาเกี่ยวกับการแปลรูปไวยากรณ์ 自発, เข้ม (Khem 2013) ศึกษาเกี่ยวกับการแปลสำนวนต่าง ๆ ในการตูน, ณัฏฐิรา (Natthira, 2013) ศึกษาเกี่ยวกับการแปลคำเลียนเสียงธรรมชาติและคำบอกอาการหรือสภาพ, สมเกียรติ (Somkiat 2015) ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลสำนวนแสดงวัฒนธรรมในงานเขียน

⁴ งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก The Toshiba International Foundation, JAPAN ปี ค.ศ. 2016 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ประเภทความเรียงทั่วไป และสมเกียรติ (Somkiat 2017) ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยให้เป็นธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า ยังไม่เคยมีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทยโดยตรงว่ามักพบปัญหาอะไรบ้าง และเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุใด ดังนั้น ในที่นี้จึงจะขอกล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการแปลที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่นหรือภาษาไทยแทน

งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการแปลในภาษาญี่ปุ่นมีอยู่ไม่น้อย โดยส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ปัญหาการแปลผิดในผลงานแปลวรรณกรรม เช่น ยูทานิ (Yutani 2002) ศึกษาปัญหาการแปลผิดในนิยายภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาเกาหลีเรื่อง 『毎日が日曜日』 โดยผลการวิเคราะห์พบการแปลผิดดังนี้ 1. คำศัพท์ โดยแบ่งตามชนิดของคำคือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ ฯลฯ 2. สำนวน (idiom) 3. ไวยากรณ์ เช่น การไม่เข้าใจความหมายของสำนวนแสดงเงื่อนไข ~と ฯลฯ และ อิมายิ (Imai 2009) ศึกษาปัญหาการแปลผิดในหนังสือแนวชีวิตประวัติภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาเกาหลีเรื่อง 『五体不満足 完全版』 ผลการวิเคราะห์อาจสรุปได้ดังนี้ 1. การแปลคำศัพท์ผิด เนื่องจากความไม่รอบคอบ เช่น คำอาจมีหลายความหมาย ส่งผลให้ผู้แปลเลือกความหมายผิด หรือการแปลคำกริยาพิเศษ โดยเฉพาะคำที่แสดงสภาพภายในจิตใจผิด เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายเข้าใจยากสำหรับผู้แปล ฯลฯ 2. การแปลคำประสมหรือสำนวนผิดเนื่องจากผู้แปลจำเป็นต้องมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับสูงจึงจะเข้าใจสำนวนเหล่านี้ และบางคำอาจไม่สามารถหาคำแปลที่มีความหมายตรงกันอย่างสมบูรณ์ได้ 3. การแปลสำนวนทางไวยากรณ์ผิด เช่น การตีความ “ผู้กระทำกริยา” (ประธาน) ในประโยคผิดพลาด ซึ่งพบทั้งกรณีที่อยู่ในประโยคมีการระบุและไม่ระบุผู้กระทำ การตีความบริบทแวดล้อมผิด ฯลฯ นอกจากนี้ วาริต (Walid 2012) วิเคราะห์ปัญหาการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาอาหรับ 2 ประเด็น คือ 1. กรณีคำหลายความหมาย เช่น คำวิเศษณ์ いい มีหลากหลายความหมายขึ้นอยู่กับคำนามที่ปรากฏร่วม แต่ผู้แปลมักมีปัญหาไม่สามารถเลือกคำแปลที่เหมาะสมได้ 2. ปัญหาการแปลคำศัพท์หรือสำนวนที่ความหมายเข้าใจยากและมักเป็นปัญหาในการแปล เช่น สำนวน

เกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ฯลฯ และสำนวนที่มีลักษณะเด่นบางประการซึ่งแตกต่างจากภาษาอาหรับและเปลายาก เช่น 「死んでも死にきれない」 「風邪なんかひいていられない」 หรือ 「足を洗う」

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกประเภทปัญหาการแปลอย่างลึกซึ้งและน่าสนใจมากคือ โทโยชิมะ ทานาเบะ ฮาร์ตลีย์ และคาเงอูระ (Toyoshima et al. 2015) และ โทโยชิมะ ทานาเบะ พูจิตะ และคาเงอูระ (Toyoshima et al. 2016) ซึ่งได้เสนอเกณฑ์การจำแนกหมวดหมู่ของปัญหาการแปลผิดจากภาษาอังกฤษเป็นญี่ปุ่น โดยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการแปลแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้แปลหลายคนสามารถทำการแปลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เกณฑ์การจำแนกปัญหาการแปลซึ่งนำเสนอใน MeLLANGE Project (Secară 2005) และปรับให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ปัญหาการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นญี่ปุ่น โดยแบ่งออกเป็น 1. ปัญหาการแปลไม่สมบูรณ์ (ไม่แปล คำกุม) 2. ปัญหาการแปลผิด (ใช้คำศัพท์ผิด แปลเนื้อความในต้นฉบับตกหล่น แปลเกิน ความหมายคลาดเคลื่อน) 3. ปัญหาการแปลสำนวนทางไวยากรณ์ (ความผิดพลาดเกี่ยวกับคำที่ปรากฏรวม คำบุพบทและคำช่วย การผันไม่ถูกต้อง ฯลฯ) 4. ปัญหาด้านคุณภาพของบทแปล (สำนวนภาษาไม่สละสลวย) 5. ปัญหาเกี่ยวกับการส่งมอบงานหรือการเผยแพร่ (ใช้ระดับภาษาไม่เหมาะสม)

ในอีกด้านหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยนั้น มีหนังสือและบทความวิชาการด้านการแปลจำนวนมากที่แบ่งปัญหาการแปลออกเป็นปัญหาในขั้นตอนการทำความเข้าใจความหมายของต้นฉบับ และปัญหาในขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาฉบับแปล เช่น ปัญญา (Panya 1997) วรนาถ (Woranart 2543) สุพรรณณี (Supannee 2003) ฯลฯ และยังมีนักวิชาการจำนวนมากที่ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียด เช่น ดวงตา (Duangta 1998) จำแนกปัญหาอันเกิดจากการทำความเข้าใจความหมายออกเป็น 3 หัวข้อคือ ปัญหาการแปลในระดับวัฒนธรรม ปัญหาการแปลโครงสร้างของภาษา และปัญหาการแปลความหมายของคำ ส่วนสุพรรณณี

(Supanee 2012) วิเคราะห์ปัญหาการแปลโดยแบ่งเป็นปัญหาในกลุ่มการใช้ภาษา และ ปัญหาในกลุ่มไวยากรณ์และโครงสร้าง รวมทั้งมีการศึกษาปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยซึ่งศึกษาปัญหาการแปลของผู้เรียนชาวไทยโดยตรง เช่น พรชัย และวรินทร์ (Pornchai and Warinthon 2015) ศึกษาปัญหาการแปลผิดในการแปล ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนักศึกษา โดยใช้แบบทดสอบแบบแปลประโยคจำนวน 20 ข้อ และให้นักศึกษาจำนวน 23 คนทำแบบทดสอบ ผลการวิจัยพบปัญหาแปลผิดด้าน ไวยากรณ์ ด้านความหมาย และแปลผิดเนื่องจากขาดความรู้และภูมิหลังในเรื่องที่แปล ส่วนสุพรรณิ ทศนีย์ และจิราภรณ์ (Suphanee, Tassanee, and Jiraporn 2016) ศึกษาปัญหาและกลวิธีการแปลบทความทางการศึกษาจากภาษาอังกฤษเป็นไทยของผู้เรียนชาวไทยจำนวน 11 คน และสัมภาษณ์ผู้แปลจำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบปัญหาการแปลผิดคือ 1. แปลขาด (ไม่ได้แปล) 2. แปลผิด และ 3. แปลเกิน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ได้ทราบถึงรายละเอียดของปัญหาการแปลต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งประเภทเป็นปัญหาด้านคำศัพท์ ส่วนทางไวยากรณ์ โครงสร้างประโยค หรือปัญหาด้านความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม รวมทั้งการตระหนักถึงสำนวนภาษาญี่ปุ่นบางประเภทที่น่าจะเข้าใจยากสำหรับชาวต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาปัญหาการแปลในนิยายหรือหนังสือเพียงหนึ่งเล่มอาจไม่เพียงพอ (Yutani 2002 และ Imai 2009) เนื่องจากหนังสือแปลน่าจะผ่านกระบวนการตรวจสอบ แก้ไข ชัดเจนแล้วจากบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว จนส่งผลให้ไม่อาจเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของผู้แปลได้ ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบการแปล (Pornchai and Warinthon 2015; Jammare 2005) มีความน่าสนใจ แต่อาจจำเป็นต้องมีข้อมูลมากในระดับหนึ่ง รวมทั้งการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติม (Suphanee, Tassanee, and Jiraporn 2016) ก็น่าจะมีประโยชน์มากในการทำความเข้าใจปัญหาในการแปลของผู้เรียนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ งานวิจัยของ โทโยชิมะ ทานาเบ ฮาร์ตลีย์ และคาเงอูระ (Toyoshima, Tanabe, Hartley, and Kageura 2015) และ โทโยชิมะ ทานาเบ ฟุจิตะและคาเงอูระ (Toyoshima, Tanabe, Fujita, and Kageura 2016) ก็มีความน่าสนใจมาก แต่เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นการพัฒนาระบบเพื่อให้ผู้แปลหลายคนสามารถทำการแปลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจึงมุ่งเน้นความเข้าใจง่าย เช่น มีการตัดเกณฑ์ **目標言語表現の押し付け** ซึ่งหมายถึงปัญหากรณีที่ผู้แปลเข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับ แต่ผู้แปลพยายามปรับสำนวนโดยคำนึงถึงภาษาปลายทาง (ภาษาฉบับแปล) มากเกินไปจนส่งผลให้บทแปลไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง แต่ในความเป็นจริงเนื่องจากมีบางกรณีที่การพิจารณาจากบทแปล (โดยไม่ได้สอบถามผู้แปล) ย่อมไม่อาจทราบได้ว่าผู้แปลเข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับหรือไม่ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงตัดเกณฑ์ **目標言語表現の押し付け** ออก และจำแนกให้บทแปลซึ่งมีปัญหาดังกล่าวอยู่ในหมวดหมู่ “แปลความหมายตามต้นฉบับคลาดเคลื่อน” ผลก็คือในหมวดหมู่นี้กล่าวว่ามีทั้งกรณีที่ผู้แปลเข้าใจและไม่เข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับ แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัญหาการแปลและสาเหตุที่แท้จริงเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางแก้ปัญหา การทราบอย่างแน่ชัดว่าผู้แปลเข้าใจหรือไม่เข้าใจคำในต้นฉบับจึงมีความสำคัญมาก ดังนั้น ในการวิเคราะห์ปัญหา จึงเห็นว่ามีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้แปลเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง

3.วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ข้อมูลที่ใช้ทดสอบแปล

ข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อให้ผู้แปลทดสอบแปลนั้น ผู้วิจัยคัดเลือกทั้งงานเขียนประเภทให้

ข้อมูล (informative text) ประเภทแสดงความรู้สึกนึกคิด (expressive text) และงานเขียนเพื่อโน้มน้าวให้เกิดการตอบรับในเชิงพฤติกรรม (เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านก่อการกระทำบางอย่าง (operative text) เช่น การโฆษณา) (เกี่ยวกับชนิดของงานเขียน ดู Reiss 1977/1989) โดยให้ความหมายหลายทั้งในแง่ของ ก. ประเภท (เช่น ข่าว จดหมาย อีเมล สุนทรพจน์ นวนิยาย การ์ตูน โฆษณา ฯลฯ) ข. เนื้อหา (เช่น ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวกึ่งรายงานสถานการณ์ บทสนทนา หรืออีเมลอวยพรปีใหม่ จดหมายธุรกิจเพื่อขอโทษ จดหมายเชิญประชุม ฯลฯ) ค. ระดับภาษาที่ใช้ (ภาษาแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ ภาษาพูด ฯลฯ สถานการณ์และกลุ่มผู้อ่านที่หลากหลาย เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ต่อบุคคลจำนวนมาก หรือการแปลจดหมายหรืออีเมลถึงอาจารย์ คู่ค้าทางธุรกิจ ฯลฯ) ง. คำศัพท์และสำนวนทางไวยากรณ์มีความหลากหลาย จ. ความยาวของงานเขียน และที่สำคัญที่สุดคือ ฉ. เป็นงานเขียนประเภทที่นักศึกษาสนใจและมีความเป็นไปได้ที่จะต้องแปลงานเขียนประเภทเหล่านี้ในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ โดยข้อมูลทั้งหมดเป็นงานเขียนที่มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ เช่น เผยแพร่ในหนังสือ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ หรือการแถลงข่าวต่อสาธารณชน กรณีที่มีการระบุชื่อบุคคลหรือบริษัท องค์กร ผู้วิจัยได้ตัดข้อมูลซึ่งระบุข้อมูลเหล่านั้นออกหรือปรับเปลี่ยนโดยใช้ชื่อสมมติ รวมทั้งอาจมีการปรับเนื้อหาบางส่วนให้เหมาะสม และงานเขียนทั้งหมดผ่านการตรวจสอบจากชาวญี่ปุ่นเจ้าของภาษาแล้วว่าเป็นงานเขียนที่ใช้สำนวนภาษาถูกต้องและมีความเป็นธรรมชาติ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวน 22 เรื่อง คิดเป็น 6,640 ตัวอักษร

3.2 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ มีดังต่อไปนี้

ก. ผู้วิจัยแจกต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นให้ผู้แปลชาวไทยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทำการแปล โดยกลุ่มเป้าหมายที่ทำการทดสอบแปลคือนักศึกษาชั้นปี 4 ขึ้นไปที่ลงทะเบียนเรียน

วิชาการแปลในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 38 คน (มีผู้เรียนบางส่วน ขอลถอนรายวิชากลางคัน และงานแปลบางเรื่องอาจมีผู้แปลบางส่วนไม่ได้ส่ง แต่งานเขียน ทุกชิ้นมีผู้ส่งบทแปลไม่ต่ำกว่า 30 คน) และนักศึกษาได้ลงนามแสดงความยินยอมให้ใช้ ข้อมูลในการวิเคราะห์และเผยแพร่ได้ การทดสอบแปลกระทำเป็นรายบุคคลและอนุญาต ให้ผู้แปลสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยขอให้พยายามจดบันทึกคำแปล หรือข้อมูลต่าง ๆ ลงในกระดาษต้นฉบับข้อความภาษาญี่ปุ่นที่แจกให้

ข. เมื่อนักศึกษาแปลเสร็จ ให้ส่งบทแปลพร้อมต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นซึ่งนักศึกษาดบันทึก ความหมายของคำศัพท์ ข้อมูล หรือความคิดต่าง ๆ ขณะแปล รวมทั้งให้เขียน “บันทึก การแปล (ครั้งที่ 1)” โดยระบุรายละเอียดว่ามีปัญหาอะไรบ้างในการแปลงานเขียนดังกล่าว และทำการแก้ปัญหาอย่างไร แก้ปัญหาได้หรือไม่ ฯลฯ และส่งมาพร้อมกับบทแปล

ค. ผู้วิจัยทำการตรวจแก้โดยระบุจุดที่เป็นปัญหา แต่ยังไม่อธิบายว่าควรแปลงอย่างไร เพื่อให้ให้นักศึกษากลับไปทบทวนและปรับแก้ส่งมาอีกครั้งหนึ่ง บางครั้งมีการอภิปรายร่วมกัน ในห้องเรียน

ง. นักศึกษาทบทวนและปรับแก้บทแปล โดยส่งพร้อม “บันทึกการแปล (ครั้งที่ 2)” ซึ่งรายละเอียดเหมือนกับ “บันทึกการแปล (ครั้งที่ 1)”

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มและจำแนกประเภทของปัญหา โดย พิจารณาจากทั้งข้อมูลบทแปลของนักศึกษา และต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นซึ่งนักศึกษาดบันทึก ความหมายของคำศัพท์หรือข้อมูล ความคิดเห็นต่าง ๆ บันทึกการแปล (ครั้งที่ 1 และ 2) (ต่อไปจะขอเรียกรวมกันว่า “ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการแปล”) รวมทั้งการ**แสดง ความคิดเห็นขณะอภิปรายร่วมกันในห้องเรียน และการสัมภาษณ์นักศึกษาเพิ่มเติม** กรณีผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าเหตุใดนักศึกษาจึงแปลเช่นนั้น เพื่อให้เข้าใจกระบวนการทำความเข้าใจและการถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาฉบับแปลของนักศึกษา

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยยึดหลักการประเมินงานแปล 3 ประการของลาร์สัน (Larson 1998 อ้างใน Patcharee 2010) คือความถูกต้อง ความชัดเจน และความเป็น

ธรรมชาติ โดยในแง่ของความถูกต้องนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า บทแปลไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปคำที่ปรากฏในต้นฉบับ แต่ควรมีความเท่าเทียมกันทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ลักษณะทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล ชนิดของงานเขียนที่นำมาแปล บริบท วัตถุประสงค์ของการแปล อาจส่งผลให้ผู้แปลปรับเปลี่ยนบทแปลจนมีความหมายไม่เท่าเทียมกับต้นฉบับอย่างสมบูรณ์ งานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์การแปลบนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าผู้แปลมีอิสระที่จะปรับเปลี่ยนในระดับเท่าที่มิให้เหตุผลรองรับ แต่บทแปลต้องมีหน้าที่ในเชิงการสื่อสารในระดับเพียงพอ (adequate หรือ good enough) เท่ากับเนื้อความในต้นฉบับ ส่วนความชัดเจน หมายถึง บทแปลไม่ควรมีความกำกวมจนอาจทำให้ผู้อ่านตีความผิดไปจากความหมายของต้นฉบับ นอกจากนี้ ควรใช้สำนวนที่เป็นธรรมชาติ เหมาะสมกับบริบท

ขอยกตัวอย่างการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้นเพื่อประกอบการวิเคราะห์ปัญหาการแปลดังนี้

ก. ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นซึ่งนักศึกษาจดบันทึกความหมายของคำศัพท์หรือข้อมูล ความคิดเห็นต่าง ๆ เช่น ในการแปลประโยค 「社内報」 10 月号編集予定 มีผู้แปลว่า “กำหนดการแก้ไขข้อมูลในบริษัท” ผู้วิจัยตรวจสอบต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นพบว่า ผู้แปลมีการจดบันทึกคำแปลของคำว่า 編集 ว่า “editing - แก้ไข” ไว้ในต้นฉบับ (และจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมภายหลัง ผู้แปลอธิบายว่าสืบค้นข้อมูลจากพจนานุกรมญี่ปุ่น-อังกฤษ และพบคำแปล editing จึงคิดว่าควรแปลว่า “แก้ไข” โดยผู้แปลยอมรับว่าไม่ได้มีการคิดหรือวิเคราะห์ว่าคำดังกล่าวแสดงความหมายอะไรอย่างเป็นรูปธรรม) กรณีนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้แปลทำการแปลโดยใช้คำแปลแบบตรงตัวที่พบจากการสืบค้นโดยไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง (編集 ในที่นี้หมายถึง “การรวบรวมและจัดทำต้นฉบับวารสาร”)

ข. บันทึกการแปล เช่น ในการแปลประโยค 赤い車は 246 をびゅんびゅんと飛ばしていく。 มีผู้แปลว่า “รถสีแดงคันนั้น**ขับแตร**” จากการตรวจสอบ “บันทึกการแปล” พบว่าผู้แปลได้ระบุไว้ว่า “ไม่ได้เปิดพจนานุกรมเลย เดาล้วน ๆ เลยครับว่า

น่าจะหมายถึงปีบแดร” กรณีนี้ จึงกล่าวได้ว่า ผู้แปลแปลโดยการคาดเดาความหมาย ไม่ได้สืบค้นจากแหล่งข้อมูล

ค. การแสดงความคิดเห็นขณะอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน รวมทั้งการสัมภาษณ์นักศึกษาเพิ่มเติม (รายบุคคล) กรณีที่ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าเหตุใดผู้แปลทำการแปลเช่นนั้น โดยผู้วิจัยได้เน้นย้ำว่า หากตอบไม่ได้ ก็ให้แจ้งว่าตอบไม่ได้ หรือจำไม่ได้ เพื่อเป็นการป้องกันหรือลดปัญหาการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง โดยกรณีไม่ทราบสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน จะไม่นำประโยคดังกล่าวมาวิเคราะห์ เช่น ในการแปลประโยค 私たちは、ひと握りの人のための銀行ではありません。普通のくらしができて、その上でちょっと豊かになれる知恵を知りたいと願う、多くの人のための銀行です。 มีผู้แปลว่า “พวกเรานั้นไม่ใช่ธนาคารเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่เป็นธนาคารของคนชนชั้นกลางและคนที่อยากมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” จากการสัมภาษณ์ ผู้แปลให้ข้อมูลว่า “หนูเข้าใจค่ะว่า 普通のくらしができる คือการใช้ชีวิตแบบธรรมดา แต่หนูว่าคนจำนวนมากที่ใช้ชีวิตแบบธรรมดาก็น่าจะหมายถึง “ชนชั้นกลาง” นะคะ น่าจะเหมือนกันนี่คะ เวลาอ่านข่าวก็เจอใช้คำว่า “ชนชั้นกลาง” ที่หมายถึงคนที่มีชีวิตแบบธรรมดาบ่อย ๆ” กรณีนี้ จึงกล่าวได้ว่า ผู้แปลเข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับแต่ใช้คำแปลไม่เหมาะสมโดยไม่ทันตระหนักว่าความหมายไม่ตรงตามต้นฉบับ

หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาโดยพิจารณาจากสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการแปลผิดหรือไม่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ทำการสรุป อภิปรายผล และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3.3 การแบ่งประเภทของปัญหาการแปลที่พบ

ผู้วิจัยแบ่งปัญหาการแปลออกเป็นปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจความหมายของต้นฉบับ (ผู้แปลไม่เข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับ จึงแปลผิดหรือไม่แปล) และ

ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล (ผู้แปลเข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับ แต่เลือกใช้คำแปลได้ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสม) โดยปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจ แบ่งออกเป็น “ไม่แปล” และ “แปลผิด” โดยปัญหาการ “แปลผิด” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งสำคัญคือการวิเคราะห์หาสาเหตุของการ “แปลผิด” ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล อาจแบ่งประเภทย่อยออกเป็น “แปลผิดด้วยความประมาท” “คาดเดาความหมายผิดพลาด” “เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง” และ “ขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ” ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอด แบ่งออกเป็น “ไม่แปล” และ “แปลไม่เหมาะสม” ซึ่งปัญหา “แปลไม่เหมาะสม” อาจแบ่งออกเป็นกรณี “คำในต้นฉบับเป็นสำนวนแปลยาก” “ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ” “ใช้คำแปลกำกวม” และ “ขาดการอธิบายภูมิหลังอันจำเป็นต่อการทำความเข้าใจบทแปล” ทั้งนี้ วิธีการแปลบางอย่าง เช่น การใช้คำแปลแบบตรงตัวที่ผู้แปลคุ้นเคยจากสื่อหรือการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น อาจมีการจำแนกเป็นปัญหา มากกว่าหนึ่งประเภท เช่น บางกรณีผู้แปลอาจใช้คำแปลแบบตรงตัวตามที่คุ้นเคยหรือท่องจำมาโดยไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง ก็จะจัดเป็นปัญหา “ไม่เข้าใจความหมาย” แต่หากผู้แปลเข้าใจความหมายแต่มีทันได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าคำแปลแบบตรงตัวอาจไม่เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ ก็จะจัดเป็นปัญหา “ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ” หรือ “ใช้คำแปลกำกวม” ทั้งนี้ **ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยพิจารณาจากทั้งบทแปลและการสังเกตพฤติกรรมการแปลของผู้แปลดังได้กล่าวไปแล้ว**

อนึ่ง การแบ่งประเภทของปัญหาการแปลในที่นี้ได้มุ่งเน้นความเป็นระบบ (体系的) เพื่อให้ครอบคลุมทุกปัญหาที่อาจเกิดขึ้น⁵ แต่เป็นการแบ่งตามปัญหาการแปลที่พบจริง

⁵ เกี่ยวกับแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมนั้น ชิราคาวะ (Shirakawa 2002) และอีโอรื (Iori 2010) ได้กล่าวถึงการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นว่า มักให้ความสำคัญกับการแสดงผลการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามหลักตรรกะและละเอียดครอบคลุมทุกประเด็นอย่างครบถ้วน แต่มักจะนำมาซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ที่ซับซ้อนมากมายและมีความเป็นนามธรรมสูงจนนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียน

และหากหัวข้อใดที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนหรือมีประเด็นสำคัญอันน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางการแปล ก็อาจมีการแบ่งประเภทย่อยโดยละเอียด เช่น ปัญหาการทำความเข้าใจ หัวข้อ “คาดเดาความหมายผิดพลาด” และ “เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง” หากพิจารณาตามหลักเหตุผล ก็อาจกล่าวได้ว่า “การคาดเดา” เป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งผลคือ “เข้าใจไม่ถูกต้อง” จึงอาจดูเหมือนไม่สมควรแบ่งเป็นคนละประเภท แต่ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหา “คาดเดาความหมายผิดพลาด” โดยไม่สืบค้นข้อมูลนี้จัดเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการแปลผิด⁶ และหากมีการเน้นย้ำให้ผู้แปลสืบค้นหรือตรวจสอบข้อมูล ก็น่าจะลดปัญหาการแปลผิดไปได้มาก รวมทั้งพบว่ามีค่าบางประเภทที่ผู้แปลมีแนวโน้มคาดเดาสงมกอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ปัญหา “เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง” นั้น เป็นกรณีที่ผู้แปลพยายามสืบค้นข้อมูลแล้ว แต่ไม่อาจทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้องด้วยปัจจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหา 2 ข้อนี้มีความแตกต่างกันและการแก้ไขแต่ละปัญหาก็กจำเป็นต้องใช้แนวทางที่แตกต่างกัน จึงแยกออกเป็นคนละประเภท

4. ผลการวิจัย

จากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จำนวน 22 เรื่อง 6,640 ตัวอักษร พบปัญหาการแปลทั้งสิ้น 4,891 ตัวอย่าง และดังได้กล่าวไปแล้วว่าบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะปัญหาด้านการแปลคำศัพท์ ซึ่งมีปริมาณมากที่สุดคือร้อยละ 58.72 อันที่จริง อาจกล่าวได้ว่าไม่ใช่

การสอนภาษาญี่ปุ่นได้ยาก ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผลในรูปแบบที่น่าจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการแปลเป็นสำคัญ

⁶ โนดะ ฮานาดะ และฟูจิواره (Noda, Hanada, and Fujiwara 2017) ซึ่งศึกษาปัญหาการอ่านทำความเข้าใจของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูงก็รายงานว่าพบปัญหาความผิดพลาดอันเกิดจากผู้เรียนไม่สืบค้นข้อมูลเช่นเดียวกัน

เรื่องเหนือความคาดหมาย เนื่องจากงานเขียนล้วนประกอบด้วยคำศัพท์หรือสำนวนเป็นพื้นฐาน จึงมีปริมาณมากกว่าสำนวนทางไวยากรณ์หรือจำนวนโครงสร้างประโยค ฯลฯ และเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ปัญหาการไม่เข้าใจความหมาย (ร้อยละ 32.10) จะมีสูงกว่า แต่ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอด (เข้าใจความหมายแต่เลือกใช้คำแปลไม่เหมาะสม) ก็พบถึงร้อยละ 26.62 ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่าสูงมากพอสมควร

ตารางที่ 1: ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม

	ปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจ		ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอด		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. คำศัพท์	1570	32.10	1302	26.62	2872	58.72
2. สำนวนทางไวยากรณ์	355	7.27	92	1.88	447	9.14
3. โครงสร้างประโยค	577	11.80	316	6.46	893	18.26
4. สำนวนระดับข้อความ	222	4.54	236	4.83	458	9.36
5. อื่น ๆ	39	0.80	182	3.72	221	4.52
รวม	2763	56.49	2128	43.51	4891	100

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจ

หมายถึง ปัญหาการแปลอันเกิดจากผู้แปลไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ในต้นฉบับ โดยพบปัญหา 1,570 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 32.1 โดยพบทั้งกรณี “ไม่แปล” และ “แปลผิด” ซึ่งอาจเกิดจากความประมาท การคาดเดาโดยไม่ตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลแล้วแต่ยังเข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง(พบมากที่สุด) และการไม่เข้าใจความหมายเนื่องจากขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

ตารางที่ 2 : ปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจความหมายของต้นฉบับ

ปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจความหมายของต้นฉบับ		จำนวน	ร้อยละ
4.1.1 ไม่แปล		134	2.74
แปลผิด	4.1.2 แปลผิดด้วยความประมาท	71	1.45
	4.1.3 คาดเดาความหมายผิดพลาด	246	5.03
	4.1.4 เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง	1084	22.16
	4.1.5 ขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ	35	0.72
	รวม	1570	32.10

4.1.1 ไม่แปล

ปัญหาการแปลอันเกิดจากการที่ผู้แปลไม่เข้าใจความหมายของคำ จึง “ไม่แปล” พบรวม 134 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.74 โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ

ก. ผู้แปลไม่เข้าใจความหมาย เช่น การแปลประโยค 今日午前六時すぎ、埼玉県三郷市の県道で路線バスとトレーラーが衝突しました。

เป็น “ช่วง 6 โมงเช้าของวันนี้ที่***⁷เซตมิซาโตะ จังหวัดไซตามะเกิดเหตุ...”

ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการแปลและการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้แปลระบุว่า ไม่แปลคำว่า 県道 เนื่องจากไม่เข้าใจความหมาย โดยผู้แปลบางส่วนกล่าวว่า แม้จะไม่แปลก็น่าจะสื่อความหมายโดยรวมได้เข้าใจ

นอกจาก 県道 แล้ว พบคำที่ผู้แปลส่วนหนึ่งมักไม่แปลเนื่องจากไม่เข้าใจความหมาย เช่น 市道、本部、市立 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบการบริหารจัดการของหน่วยงานซึ่งหากไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ อาจยากที่จะทำความเข้าใจ รวมทั้งคำเช่น ニヤニヤする(ยิ้มน้อย ๆ อย่างมีเลศนัย) んもー (คำที่เปล่งเพื่อแสดงความรู้สึกไม่พอใจ โกรธ) お見通し(มองทะลุอุปการะ) いつの間にか(ไม่ทันรู้ตัวว่า...ตั้งแต่เมื่อไหร่) 熱狂的 (อย่างบ้าคลั่ง อย่างมาก) きっかけ (จุดเริ่มต้น) (人生) 充実 (การทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์)

ข. ผู้แปลเข้าใจความหมายตรง (denotation) ของคำแต่ไม่เข้าใจว่าในบริบทดังกล่าวแสดงความหมายอะไร เช่น การแปลโฆษณาเครื่องพิมพ์ 機械が苦手な方でも、安心。パソコンいらずのカンタン操作で、写真をキレイにプリントできます。 ซึ่งหมายถึง “แม้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ก็สามารถสั่งพิมพ์ได้อย่างง่ายดาย” แต่กลับพบผู้แปลบางส่วนแปลว่า “แม้แต่ท่านที่ไม่ถนัดใช้***ก็หมดห่วง” โดยจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ผู้แปลเข้าใจว่า 機械 หมายถึง “เครื่องจักร” แต่ไม่เข้าใจว่าเมื่อใช้ในบริบทดังกล่าวแสดงความหมายอะไร จึงตัดสินใจไม่แปล

เป็นที่น่าสังเกตว่า การ “ไม่แปล” ที่กล่าวมาข้างต้นเกิดจากการที่ผู้แปลไม่เข้าใจความหมายตรงหรือความหมายที่สอดคล้องกับบริบท และผู้แปลเลือกริธีการแก้ปัญหา

⁷ เครื่องหมาย *** แสดงการ “ไม่แปล” ในกรณีที่คำหรือสำนวนจนผู้วิจัยไม่สามารถแสดงตำแหน่งดังกล่าวด้วยเครื่องหมายขีดเส้นใต้ได้ ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องหมายดังกล่าวเพื่อให้ผู้อ่านบทความวิจัยนี้สังเกตเห็นได้โดยง่าย

โดยการ “ไม่แปล” ซึ่งแตกต่างจาก 4.1.4 “เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง” ซึ่งผู้แปลไม่เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง (หรือคิดไปเองว่าเข้าใจถูก) แต่เลือกที่จะแปล ผู้วิจัยเห็นว่าการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันนี้เป็นข้อมูลที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไปในอนาคต ในที่นี้จึงขอจำแนกเป็นคนละปัญหา

4.1.2 แปลผิดด้วยความประมาท

ปัญหาการแปลอันเกิดจากการที่ผู้แปลอ่านคำในต้นฉบับผิดพลาดจนเข้าใจความหมายหรือตีความผิด พบรวม 71 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 1.45 โดยอาจแบ่งออกเป็นกรณี

ก. ผู้แปลมอง “รูป” ของตัวอักษรผิดพลาด เช่นในการแปลสำนวน 縁が深い (แปลว่า “มีความผูกพันอย่างลึกซึ้ง”) แต่ผู้แปลเข้าใจผิดว่าเป็น 縁^{みづ} ซึ่งหมายถึง “ต้นไม้” จึงเข้าใจว่าหมายถึงมีต้นไม้จำนวนมากและแปลว่า “ป่าไม้” กล่าวคือ ผู้แปลไม่ทันสังเกตความแตกต่างของอักษรคันจิ 縁 และ 縁 เนื่องจากแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

ข. ผู้แปลมองตัวอักษรอิรางานะ คาตากานะ และคันจิผิดพลาดและเข้าใจผิดว่าเป็นคำอื่น เช่น ในการแปลประโยค あたし、ちょっと出かけてくるね คำในต้นฉบับคือ あたし (ฉัน) แต่ผู้แปลไม่ทันสังเกตให้ตี จึงเข้าใจผิดว่าเป็น あした และแปลเป็น “วันพรุ่งนี้จะมาใหม่นะคะ” หรือการแปล アイムソーリー เป็น “ไอศกรีม” และแปล 本日の場にいらっしゃる皆様にお礼とお祝いを申し上げます。 เป็น “กระผมขอขอบคุณและอวยพรให้กับผู้เข้าร่วมรางวัลที่อยู่ประเทศญี่ปุ่น” เนื่องจากเข้าใจผิดว่าเป็นคำว่า アイスクリーム และ 日本 ตามลำดับ นอกจากนี้มีอักษรคันจิบางตัวที่ผู้แปลน่าจะคุ้นเคยกับการใช้ร่วมกับคำศัพท์บางตัวเป็นการเฉพาะ จึงแปล 立派な門 เป็น “ประตูสีฉูดฉาด” ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ผู้แปลส่วนหนึ่งคุ้นเคยกับอักษรคันจิ 派 เมื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์ 派手 (สีฉูดฉาด) จึงไม่ได้พิจารณาคำที่ปรากฏในต้นฉบับอย่างถี่ถ้วน และทำการแปลเป็นความหมายของคำศัพท์ที่ตนคุ้นเคย

ค. ผู้แปลเลือกคำแปลโดยได้รับอิทธิพลจากบริบทแวดล้อมหรือประสบการณ์ส่วนตัว จึงมีทันได้พิจารณาคำในต้นฉบับอย่างรอบคอบ เช่นการแปล 近くの無職男性が散歩中にクマに襲われ、顔や右足を負傷し、(略)⁸。ว่า “ชาย... บาดเจ็บ ที่ใบหน้าและต้นแขนขวา” โดยจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้แปลระบุว่า เนื่องจากบริบทก่อนหน้านี้กล่าวถึงเรื่องชายชราถูกหมีทำร้ายจน “ใบหน้า” ได้รับบาดเจ็บ เมื่อแปลถึงคำว่า 右脚 (ขาขวา) ผู้แปลจึงไม่ทันสังเกตคำในต้นฉบับให้ติ โดยเข้าใจว่า อวัยวะที่อยู่ใกล้ใบหน้าและถูกทำร้ายในคราวเดียวกันน่าจะเป็น “ต้นแขนขวา”

4.1.3 คาดเดาความหมายผิดพลาด

ปัญหาการแปลผิดโดยผู้แปลพยายามคาดเดาความหมายของคำ ไม่ได้ทำการสืบค้นความหมายจากแหล่งข้อมูล แต่เนื่องจากความรู้ของผู้แปลยังไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์เพียงพอ จึงก่อให้เกิดความเข้าใจผิด พบปัญหา รวม 246 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 5.03 อาจแบ่งออกเป็น

ก. **กรณีคำศัพท์ทั่วไป** พบปัญหา รวม 73 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 1.49 เช่น การแปลชื่อคน 田中博 (อาจอ่านว่า “อิโรชิ”) เป็น “ดร.ทานากะ” ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้แปลพบว่า ผู้แปลมีความรู้เกี่ยวกับคำว่า 博士 จึงเข้าใจว่า 博 ในต้นฉบับหมายถึง “ดร.” (ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก) และเข้าใจผิดว่าในภาษาญี่ปุ่นอาจสามารถย่อให้เหลือเพียงคำว่า 博 ได้เมื่อใช้ตามหลังชื่อคน หรือการแปล 食べ終わらず、昼休みを 返上 で、泣きながら食べている子がクラスにいたものです。 เป็น “มีเด็กที่ร้องไห้ไปทานข้าวไปเพราะทานไม่หมดแล้วถูกส่งกลับให้ไปทานข้าวกลางวันต่อ” เนื่องจากผู้แปลคาดเดาจากความหมายของคำที่รู้จักคือ 返 ว่าแปลว่า “คืน” จึงแปลว่า “ส่งกลับ” นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่แม้ผู้แปลจะเข้าใจความหมายของคำศัพท์ถูกต้องในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เข้าใจอย่างแท้จริงและนำไปสู่การคาดเดาความหมาย

⁸ (略) หมายถึง “มีการละเนื้อความบางส่วน”

ผิดพลาด เช่นการแปล 市内の別の住宅地では、(略)。ว่า “ที่ชุมชนนอกเมือง, ย่านที่อยู่อาศัยนอกเขต” กล่าวคือ ผู้แปลเข้าใจความหมายของ 別 ว่าหมายถึง “อื่น ๆ” เมื่อพบสำนวน 別の住宅地 จึงตีความว่าหมายถึง “ไม่ใช่” (ชุมชนซึ่งไม่ใช่อยู่ในเมือง) จนนำไปสู่การแปลว่า “นอกเมือง(เขต)” แต่อันที่จริงหมายถึง “ย่านที่อยู่อาศัยแห่งอื่นภายในเมืองเดียวกัน”

ข. คำที่แปลงเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึก คำเลียนเสียงธรรมชาติและคำแสดงสภาพหรืออาการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำที่ผู้แปลมีแนวโน้มคาดเดาโดยไม่ตรวจสอบข้อมูล พบคำที่แปลงเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้พูด เช่น คำแสดงอารมณ์ตกใจ ประหลาดใจ การขานรับ ฯลฯ (感嘆詞) ต่อไปขอเรียกว่า “คำอุทาน”) และคำเลียนเสียงธรรมชาติ และคำแสดงสภาพหรืออาการ (オノマトペ ต่อไปขอเรียกว่า “คำเลียนเสียงธรรมชาติ”) เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมักไม่ค่อยสอนความหมายหรือวิธีการใช้คำเหล่านี้มากนัก และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้แปลไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการสืบค้นความหมาย โดยพบปัญหารวม 173 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 3.54 ดังตัวอย่างบทสนทนาพร้อมคำแปลเฉพาะสำนวนที่เป็นปัญหา ดังนี้

ต้นฉบับ	บทแปลของผู้ทดสอบแปล
飲酒の検査です 息はいて下さい <u>え！？</u> いいんですか？ 早くしなさい <u>はあ～</u> <u>む！</u> ギョーザとくさや食べたね？ <u>ピンポン！</u>	เอ เอ๊ะ หะ ฮะ ฮ๊ะ หา แฮร์ มุ หือ อึย อ๊ะ อุบ อึก หีม อู้ ปิงปอง

ตัวอย่างข้างต้นเป็นบทสนทนาในการ์ตูน 4 ช่องซึ่งตัวละครที่ขับรถมาถูกตำรวจเรียกให้เป่าลมหายใจเพื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ คำว่า え！？ เป็นคำแสดงความประหลาดใจ

หรือไม่คาดคิด はあ～ เป็นเสียงเป่าลมหายใจ む！ เป็นคำแสดงสภาพเมื่อได้กลิ่นเหม็นหรืออุจ และ ピンポン！ เป็นคำเลียนเสียง หมายถึง “(คำตอบ)ถูกต้อง” แต่จะเห็นได้ว่าผู้แปลจำนวนหนึ่งมักแปลโดยการถอดเสียงจากรูปคำในต้นฉบับเป็น “เอ” “เอ๊ะ” “หา” “มุ” “ปึงปอง” ตามลำดับ ทั้งที่คำแปลเหล่านี้จะไม่เหมาะสม โดย “เอ” “มุ” “ปึงปอง” เป็นคำที่ในภาษาไทยไม่นิยมใช้ ส่วน “เอ๊ะ” ใช้แสดงความฉงน ประหลาดใจ จึงไม่เหมาะสมกับบริบทนี้ซึ่งเป็นการแสดงอาการตกใจ และ “หา” ใช้แสดงความตกใจมาก และนอกจากการถอดเสียงจากรูปคำในต้นฉบับแล้ว ยังพบการใช้คำอื่น ๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นคำที่มีใช้ในภาษาไทยก็จริงแต่ความหมายไม่ถูกต้องเหมาะสมกับบริบท คือ “แฮร์”⁹ “หือ” “อู๋” “อ๊ะ” “หืม” และคำซึ่งไม่สื่อความหมายในภาษาไทยคือ “หะ” “ฮะ” “ฮะ” “อุบ” “ฮึก” “อู”

กรณีคำเลียนเสียงธรรมชาติ ข้อมูลที่นำมาทดสอบในงานวิจัยนี้มีปริมาณไม่มากนัก แต่พบสำนวนที่มักแปลผิดเช่น การแปล ギクツ (คำแสดงอาการตกใจกลัว) เป็น “ว้าย” (คำอุทานและแสดงเพียงอาการตกใจ¹⁰ โดยไม่น่าจะสื่อถึงอันตรายกลัว) หรือ การแปล 赤い車は 246 を びゅんびゅん と飛ばしていく ว่า “รถสีแดงคันนั้น บิ๊นบิ๊น...” เนื่องจากผู้แปลคาดเดาว่า びゅんびゅん น่าจะคล้ายกับเสียง “ป๊นป๊น” จึงเข้าใจผิดว่าเป็นเสียงบิ๊นบิ๊น

4.1.4 เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง

ปัญหาอันเกิดจากการที่ แม้ผู้แปลจะพยายามตรวจสอบความหมายของคำที่ไม่เข้าใจจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น พจนานุกรม หรืออินเทอร์เน็ตแล้วก็ยังไม่อาจทำความเข้าใจ

⁹คำว่า “แฮร์” อาจมีการโต้แย้งว่าเป็นสำนวนภาษาไทยที่ถูกต้องหรือไม่ เนื่องจากน่าจะเป็นคำที่เพิ่งปรากฏใช้ไม่นานมานี้ในสื่อประเภทโซเชียล มีเดีย ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่าในบริบทของการแปลการ์ตูน การใช้ภาษาแสดงเป็นสิ่งที่พบเห็นได้และเป็นที่ยอมรับกันในระดับหนึ่ง

¹⁰ พจนานุกรม “คลังคำ”

ได้อย่างถูกต้อง นับเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดคือพบถึง 1,084 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 22.16 โดยอาจแบ่งออกได้เป็นหลายสาเหตุ ตั้งแต่ ก. กรณีคำในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแสดงความหมายที่ค่อนข้างเข้าใจยากสำหรับชาวไทย (และอาจรวมถึงชาติอื่นด้วย) แม้จะสืบค้นจากแหล่งข้อมูลก็ยังมีใช้เรื่องง่ายที่จะทำความเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง และ ข. กรณีเป็นคำทั่วไปที่อาจเข้าใจยากแต่หากสืบค้นข้อมูลก็น่าจะทำความเข้าใจได้ถูกต้องโดยไม่ยากนัก ค. ผู้แปลเลือกความหมายผิด กรณีคำหลายความหมาย ง. ผู้แปลเลือกใช้คำแปลแบบตรงตัว (คำแปลที่มีกระบุในหนังสือ ตำราเรียน หรือพจนานุกรม ฯลฯ) และมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย) โดยไม่เข้าใจความหมายอย่างแท้จริง และ จ. ผู้แปลตีความความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยคำที่ประกอบขึ้นเป็นคำศัพท์ผิดพลาด อนึ่ง การที่ผู้วิจัยแบ่งเป็นประเภทย่อยต่าง ๆ ก็เนื่องจากเห็นว่าการเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขหรือป้องกันแต่ละปัญหา อาจจำเป็นต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน แม้ว่าแต่ละหัวข้ออาจดูเหมือนทับซ้อนกัน เช่น ข้อ ก. และ ค. อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งของข้อ ข. ได้ก็จริง แต่ข้อ ก. เป็นคำที่ค่อนข้างยากในการทำความเข้าใจ จึงอาจจำเป็นต้องมีการแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของคำเหล่านี้อย่างละเอียดหรือระมัดระวังมากเป็นพิเศษ หรือกรณีข้อ ค. ซึ่งเป็นคำหลายความหมายและผู้แปลแปลผิดเนื่องจากไม่ทราบมาก่อนว่าคำดังกล่าวแสดงความหมายอื่นได้ด้วย หรืออาจทราบแต่เป็นความหมายที่ไม่คุ้นเคย และมีบ่อยครั้งที่ผู้แปลเองก็ทราบว่าคำแปลของตนเองไม่สอดคล้องกับบริบท กรณีเช่นนี้ อาจจำเป็นต้องมีการฝึกให้ผู้แปลตระหนักอยู่เสมอว่าคำอาจมีหลายความหมาย จำเป็นต้องพิจารณาบริบทอย่างรอบคอบ ฯลฯ

ก. **ส่วนที่ความหมายเข้าใจยากสำหรับชาวไทย** พบปัญหา 345 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 7.05

เป็นที่ทราบกันดีว่า แต่ละภาษามักมีระบบคำศัพท์หรือแนวคิดในการสร้างคำที่แตกต่างกัน เนื่องจากคำคือสัญลักษณ์ที่มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้นเพื่อสื่อถึงมโนทัศน์อย่างใดอย่างหนึ่ง (conceptualize) แต่ละภาษามักมีการกำหนดคำเพื่อแสดงมโนทัศน์ที่

แตกต่างกัน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คำศัพท์ในภาษาหนึ่งอาจไม่สามารถแปลเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว หรืออาจไม่สามารถหาคำแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกันอย่างสมบูรณ์ได้ ในการแปลภาษาญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาหนังสือและงานวิจัยเกี่ยวกับการแปลภาษาญี่ปุ่นพบว่า มีการกล่าวถึงคำหรือสำนวนที่ความหมายเข้าใจยากหรือแปลยากอยู่บ่อยครั้ง แต่นักวิชาการแต่ละท่านอธิบายในแง่มุมที่ต่างกันไป เช่น ยามาจิชิ (Yamagishi 1998) และคาโต้ (Katou 2009) ได้กล่าวถึงสำนวนภาษาญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ยาก โดยยกตัวอย่างสำนวนที่ใช้ในสถานการณ์เฉพาะ เช่น **お待たせ致しました この度は色々とお世話になりました つまらない物ですが** ฯลฯ ส่วนวาริต (Walid, 2012) ศึกษาปัญหาการแปลสำนวนแปลยากเกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ฯลฯ เช่น **紅葉** และสำนวนอันเป็นลักษณะเฉพาะในภาษาญี่ปุ่น เช่น **死んでも死にきれない 風邪なんかひいてられない** โดยส่วนใหญ่เป็นการยกตัวอย่างสำนวนซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านพบจากประสบการณ์การทำงาน แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นต้องแบ่งแยกระหว่างสำนวนที่ความหมายเข้าใจยาก และสำนวนที่หาคำแปลที่มีความทัดเทียมกันได้ยาก โดยสำนวนที่ความหมายเข้าใจยากจัดเป็นปัญหาในการทำความเข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับ ส่วนสำนวนแปลยาก (เข้าใจความหมายแต่หาคำแปลที่เหมาะสมได้ยาก) จัดเป็นปัญหาในการถ่ายทอดซึ่งจากประสบการณ์ ผู้วิจัยพบว่าสำนวนที่ความหมายเข้าใจยากส่วนใหญ่มักเป็นสำนวนแปลยากด้วย แต่สำนวนแปลยาก อาจไม่จำเป็นต้องเข้าใจยากเสมอไป และสำนวนเหล่านี้พบได้แม้ในคำศัพท์ทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะสำนวนเกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม หรือสำนวนที่ใช้ในสถานการณ์เฉพาะ

ตัวอย่างหนึ่งของคำที่เข้าใจยากหรือแปลยากคือคำว่า **忬度** ซึ่งก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการแปลจนเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยเมื่อวันที่ 23 เดือน

มีนาคม ปี ค.ศ. 2017¹¹ ผู้บริหารของโรงเรียน 森友学園 ได้แถลงข่าวกรณีที่ว่า โรงเรียนถูกตั้งข้อสงสัยกรณีซื้อที่ดินของหลวงในราคาถูกผิดปกติ โดยมีการตั้งข้อสงสัยว่า โรงเรียนดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักการเมือง ในการแถลงข่าวเรื่องดังกล่าว มีนักข่าวถามว่า “นายกฯ อาเบะและภรรยาได้เอ่ยปากเรื่องนี้ (กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการขายที่ดิน) หรือไม่” ผู้บริหารคนดังกล่าวตอบว่า 「安倍首相または夫人の意志を忖度して動いたのではないかと考えています」 และล่ามในงานแถลงข่าวแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “I believe that perhaps PM Abe or his wife were reading between the lines, that there was a mutual understanding between us.”

อย่างไรก็ตาม ผู้สื่อข่าวได้ถามย้ำอีกหลายครั้งว่าประโยคดังกล่าวหมายถึงนายกฯ อาเบะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้หรือไม่ จึงมีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมและแปลคำว่า 忖度 ดังกล่าวเป็น “surmise” (“คาด”) แต่ก็ยังขาดความชัดเจน จนทนายความต้องอธิบายความหมายเสริมว่า “I think he is missing a couple of words, what he is trying to say is, when he said he was doing “sontaku”, that something done by people around him, and not by Abe. “Sontaku” is not a word that you use by yourself. When you say “sontaku,” Abe is probably, people around, or you know, people who are underlings of Abe.” นอกจากนี้ ล่ามอีกคนหนึ่งได้เสริมว่า “the word “sontaku” is leading to some confusion in the English translation. There are several different ways to say this; whether it’s “conjecture” or “surmise,” “reading between the lines,” “reading what someone is implying.” So there is not one direct word in English which is what lead to this, just to add some information.”

¹¹อ้างอิงจาก http://www.huffingtonpost.jp/2017/03/23/moritomo-sontaku-in-english_n_15572790.html

คำว่า 忖度 อาจไม่ใช่คำที่พบใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความอื่น ๆ ที่พบใช้ทั่วไปและเป็นคำที่มีความหมายเข้าใจยากสำหรับชาวไทยอยู่ไม่น้อย รวมทั้งกรณีคำว่า 課題 確保 และ 横流し ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในการทดสอบแปลในงานวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยอมรับว่าเป็นการยากที่จะนิยามความหมายและขอบเขตของ “สำนวนที่ความหมายเข้าใจยาก” เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นนี้ อย่างลึกซึ้ง และสำนวนที่เข้าใจยากสำหรับบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจมิได้เข้าใจยากสำหรับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นก็เป็นได้ เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น เคยมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ฯลฯ แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่มิสำนวนใดบ้างในภาษาญี่ปุ่นที่จัดว่าเป็นสำนวนเข้าใจยาก แต่คือ การตระหนักว่ามีบางสำนวนที่เข้าใจยาก แม้ผู้แปลจะพยายามสืบค้นข้อมูลก็ยังมีปัญหาในการทำ ความเข้าใจ ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการแปล จึงควรให้ความสำคัญกับ ประเด็นนี้ และฝึกฝนหรือนำเสนอแนวทางเพื่อให้ผู้แปลทราบว่าจะต้องทำอะไรจึงจะเข้าใจความหมายของสำนวนเหล่านั้นได้

ในที่นี้ ผู้วิจัยขอใช้เกณฑ์ในการจำแนกเป็น “สำนวนที่ความหมายเข้าใจยาก” คือ ก. เป็นสำนวนซึ่ง จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทแปล สังเกตพฤติกรรมการแปลและ สัมภาษณ์ผู้แปลเพิ่มเติมพบว่า แม้ผู้แปลจะพยายามสืบค้นข้อมูลแล้วแต่ก็ไม่สามารถทำ ความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง โดยมีผู้แปลไม่ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 40 ซึ่งไม่ใช่การแปลผิด อันเกิดจากความประมาทหรือการไม่สืบค้นข้อมูล และหลังจากที่ผู้แปลทำการแปลมาครั้งหนึ่ง และผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำว่าเป็นคำแปลที่ไม่ถูกต้อง ผู้แปลได้ทำการแปลใหม่แต่ก็ยังพบว่า มีผู้แปลมากกว่าครึ่ง (มากกว่าร้อยละ 20) ที่ยังไม่สามารถทำความเข้าใจความหมายได้ อย่างถูกต้อง และ ข. ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลอีก 2 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ ด้านการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทยมากกว่า 10 ปีเห็นพ้องกันว่าเป็นสำนวนซึ่งมีความหมาย เข้าใจยากสำหรับผู้แปลชาวไทย อนึ่ง การกำหนดอัตราแปลผิดร้อยละ 40 นั้น เป็นการ พิจารณาโดยอิงจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า คำที่มี

อัตราการผลิตสูงกว่าร้อยละ 40 เป็นค่าที่มักเป็นปัญหาในการทำความเข้าใจความหมายสำหรับนักแปลทั่วไปเช่นเดียวกัน และจากประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการแปลของตัวผู้วิจัยเอง ก็พบปัญหาเกี่ยวกับการแปลคำเหล่านี้บ่อยครั้ง ส่วนอัตราการผลิตหลังการปรับแก้บทแปล ใช้เกณฑ์ครึ่งหนึ่งของอัตราการผลิตในครั้งแรก จึงกำหนดเป็นร้อยละ 20

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบตัวอย่างการแปลที่น่าสนใจ เช่น ประโยค 被災地で子供の十分な栄養確保が大きな課題になっている。แปลคำว่า 確保 เป็น “การกักเก็บสารอาหาร, ขาดแคลนอาหาร” และแปล 課題 เป็น “(การได้รับสารอาหารที่ไม่เพียงพอของเด็กในพื้นที่ประสบภัยอาจกลายมาเป็น) หัวข้อ, ประเด็น” หรือการแปล 携帯ショップ女店員ら 3 人、横流し容疑で逮捕 เป็น “(จับกุมพนักงาน...) ข้อสงสัยการกระทำความผิดกฎหมาย, ทุจริตการขาย” และการแปล 日本人観光客を狙う連中が多い。เป็น “(พวกที่)จ้องทำร้าย, จ้องหาผลประโยชน์, ฉวยโอกาส, เฟื่องเล็ง, หมายตา (นักท่องเที่ยวญี่ปุ่น)” โดยพบตัวอย่างการแปลโดยไม่เข้าใจความหมายของคำเหล่านี้สูงกว่าร้อยละ 40 ทั้งสิ้น

คำว่า 課題 แตกต่างจาก 問題 คือ 問題 แสดงสภาพการณ์ของการเกิดสิ่งไม่ปกติ และมักให้ความหมายในแง่ลบ (จึงมักแปลว่า “ปัญหา”) แต่ 課題 แม้จะสื่อความหมายว่าเกิดสิ่งไม่ปกติแต่มันิยยะของการพยายามจัดการแก้ไขให้ลุล่วง จึงมิได้สื่อความหมายในแง่ลบ ส่วน “หัวข้อ” หมายถึง คำหรือกลุ่มคำซึ่งเป็นตัวแทนของเรื่องนั้น ๆ และ “ประเด็น” หมายถึง ใจความสำคัญ ซึ่งล้วนมีความหมายไม่ถูกต้องตรงตามคำในต้นฉบับ ส่วนคำว่า 確保 หมายถึง “การดำเนินการเพื่อให้เด็กได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอ” แต่คำแปล “กักเก็บสารอาหาร” นอกจากจะเข้าใจยากแล้วยังอาจสื่อความหมายไม่ถูกต้องเช่นเดียวกับคำแปล “ขาดแคลนอาหาร” ก็เกิดจากการตีความเองจากบริบทของผู้แปล เนื่องจากผู้แปลไม่เข้าใจความหมายของคำในต้นฉบับอย่างถูกต้อง กรณีคำว่า 横流し หมายถึง “การขายสิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่ถูกต้องตามกระบวนการ (ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย)”

ดังนั้น การแปลว่า “การกระทำผิดกฎหมาย” หรือ “ทุจริต” จึงเป็นการใช้คำที่แสดงความหมายกว้างเกินกว่าคำในต้นฉบับ และสุดท้าย 狙う แสดงความหมายว่า “เล็งเป็นเป้าหมาย (เพื่อกระทำการบางอย่าง)” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง จำเป็นต้องตีความจากบริบทเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าหมายถึงอะไร ซึ่งในที่นี้จะหมายถึง “การเล็งเพื่อหาโอกาสวิ่งราวหรือขโมยสิ่งของ” แต่ผู้แปลส่วนใหญ่ แม้จะสับสนความหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็ยังไม่เข้าใจ และแปลผิดเป็น “จ้องทำร้าย, จ้องหาผลประโยชน์, ฉวยโอกาส, เฟงเล็ง, หมายตา” ซึ่งล้วนมีความหมายไม่ถูกต้องตรงตามต้นฉบับ เนื่องจากไม่สื่อนัยถึงการเฝ้าจับตามองเพื่อหาโอกาสวิ่งราวหรือขโมยของ

จากการสังเกตพฤติกรรมการแปลและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ยุ่แปลไม่สามารถทำความเข้าใจความหมายของคำเหล่านี้ได้ก็เนื่องจากผู้แปลพยายาม “เสาะหาคำแปล” จากพจนานุกรมญี่ปุ่น-อังกฤษหรือพจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย ฯลฯ เช่น คำว่า 課題 ผู้แปลจำนวนไม่น้อยสับสนข้อมูลและพบคำแปล เช่น a subject, a theme, a problem, a task, an assignment และผู้แปลส่วนหนึ่งเห็นว่าคำที่เข้าใจง่ายที่สุดและน่าจะเหมาะสมกับบริบทคือ problem จึงแปลว่า “ปัญหา” ผู้แปลบางส่วนพบคำแปล subject และสับสนคำแปลเพิ่มเติมจากพจนานุกรมอังกฤษ-ไทย จึงแปลเป็น “ประเด็น” กรณีคำอื่น ๆ ก็ล้วนมีแนวโน้มเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่ทำคำแปลภาษาไทยที่มีความหมายเทียบเคียงกันโดยสมบูรณ์ได้ยาก การเสาะหาคำแปลจากพจนานุกรมสองภาษา (พจนานุกรมที่แปลจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง เช่น พจนานุกรมญี่ปุ่น-อังกฤษ หรือพจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย) จึงไม่อาจจะใช้วิธีการที่เหมาะสม แต่ผู้แปลควรใช้ข้อมูลในพจนานุกรมเพื่อ “ทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริง” โดยอาจพิจารณาตัวอย่างการใช้ว่ามีการใช้ในบริบทหรือสถานการณ์ใดบ้าง จากนั้นจึง “สกัดความหมายซึ่งผู้เขียนต้องการสื่อตามบริบทที่ปรากฏในต้นฉบับ” แล้วจึง “คิดหาคำแปล” ที่เหมาะสม ซึ่งคำบางประเภทอาจจำเป็นต้องสับสนจากพจนานุกรมเฉพาะทาง เช่น พจนานุกรมที่อธิบายความหมายของคำที่คล้ายกัน พจนานุกรมศัพท์เฉพาะ หรือ

สารานุกรม เป็นต้น จึงจะพบการอธิบายอย่างละเอียดและลึกซึ้งจนสามารถเข้าใจความหมายได้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบท

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากคำที่ยกตัวอย่างไปแล้ว ส่วนอื่นที่อาจกล่าวได้ว่ามีความหมายเข้าใจยากได้แก่ คำกริยาเช่น たじろぐ とまどう 納得する คำกริยาประสม เช่น 巻き込む にらみつける คำกริยาวิเศษณ์เช่น いつのまにか たかが さりげなく คำเติมท้ายหน่วยคำ (suffix) เช่น (海外) ありき หรือสำนวนแสดงวัฒนธรรม (ส่วนประกอบของอาคาร) เช่น 軒先 โดยกรณีคำกริยาวิเศษณ์ เช่น いつのまにか หรือ さりげなく เป็นการแสดงทัศนคติของผู้พูดซึ่งมีความเป็นนามธรรม ประกอบกับในภาษาไทยบางครั้งก็ไม่มีการใช้สำนวนที่มีความหมายเดียวกัน ทำให้เป็นการยากต่อการทำความเข้าใจ หรือคำเช่น (海外) ありき และ คำกริยาประสม หากไม่ใช่พจนานุกรมเฉพาะทาง อาจไม่มีคำอธิบายอย่างละเอียด จึงส่งผลให้ผู้แปลไม่เข้าใจความหมายของคำเหล่านี้

ข. ผู้แปลเข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง แตกต่างจากสำนวนที่ความหมายเข้าใจยากในหัวข้อ ก. คือ ในที่นี้จะกล่าวถึงคำศัพท์ที่ไม่ได้มีการแปลผิดมากถึงร้อยละ 40 หรือผู้แปลสามารถปรับแก้บทแปลจนถูกต้องได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 กล่าวคือ เป็นคำศัพท์ที่ผู้วิจัยพิจารณาว่า หากผู้แปลตรวจสอบความหมายให้ถ่วงถี่ก็จะสามารถแปลได้อย่างถูกต้อง โดยพบปัญหา 537 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 10.98 เช่น การแปล アンケートの賛否の差はごくわずかなのに実施を決定 เป็น “ทั้ง ๆ ที่ในแบบสอบถามมีคนเห็นด้วยเพียงน้อยนิดแต่ก็ยังคงจัด, สัดส่วนการตอบแบบสอบถามว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนั้นไม่ต่างกันมากมาย” โดยอาจกล่าวได้ว่าคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำที่ผู้แปลอาจไม่คุ้นเคยนัก ประกอบกับวิธีการเขียนแบบไม่ระบุชัดเจน กล่าวคือ สำนวนดังกล่าวอาจแปลแบบตรงตัวได้ว่า “ความแตกต่างระหว่างการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มีน้อยมาก” ซึ่งการเขียนแบบไม่ระบุแน่ชัดว่า “การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แบบใดที่มากกว่ากัน” ก็น่าจะมีส่วนทำให้เข้าใจยากและส่งผลให้ผู้แปลเข้าใจผิด อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูล

พบว่า คำแปลส่วนใหญ่ไม่ถึงกับความหมายผิดเพี้ยนอย่างสิ้นเชิง ซึ่งน่าจะเกิดจากการที่ผู้แปลได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในระดับหนึ่ง โดยพบการใช้คำแปลซึ่งมีความหมายบางประการซ้อนทับกับคำในต้นฉบับ เช่น การแปล 専門家 (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน) ว่า “นักวิชาการ” หรือใช้คำแปลที่ความหมายกว้างกว่า เช่น การแปล ニヤニヤする (ยิ้มแบบมีเลศนัยหรือคิดอะไรบางอย่างในใจ) ว่า “ยิ้ม” หรือใช้คำแปลที่ความหมายแคบกว่าคำในต้นฉบับ เช่น การแปล ジャーナリスト (นักข่าวรวมทั้งนักหนังสือพิมพ์ ทวี วิทย์ ฯลฯ) ว่า “นักหนังสือพิมพ์”

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้แปลเข้าใจเฉพาะความหมายตรงของคำแต่ไม่เข้าใจความหมายแฝง หรือไม่อาจตีความให้สอดคล้องกับบริบทได้ เช่น การแปลประโยค (สุนทรพจน์ของประธานบริษัทจำหน่ายรถจักรยานยนต์ กล่าวขอบคุณตัวแทนจำหน่าย) 続きまして、今回のキャンペーンに絶大なるご 協力をいただきました販売店 の皆様、お陰さまで我々の期待を上回る多くの皆様に応募していただき、大成功を納めました。 ว่า “(ขอขอบคุณ) ทุกท่านที่มาร่วมจำหน่ายขายของ, มีร้านค้าสมัครเข้ามาขายของกันอย่างล้นหลาม, เจ้าของร้านค้าภายในงาน, ร้านค้าทุกท่านที่มาร่วมออกงานแคมเปญ...” โดยผู้แปลเข้าใจความหมายของ ご協力をいただきました และ 販売店 ว่าหมายถึง “ได้รับความร่วมมือ” และ “ร้านขายของ (ร้านค้า) แต่ไม่เข้าใจว่าในที่นี้หมายถึง “ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายซึ่งให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์แคมเปญจนมีผู้สมัครเข้าร่วมแคมเปญนี้เป็นจำนวนมาก” หรือการแปลประโยค そして、ファイナンス会社の皆様、A社の二輪車の買いやすい環境作りに対し多大なご理解とご協力をいただき、誠にありがとうございます。 เป็น “(ขอขอบคุณบริษัทไฟแนนซ์ที่ให้ความร่วมมือและกรุณาร่วม) สร้างสิ่งแวดล้อมน่าอยู่กับรถจักรยานยนต์ที่ทุกคนก็ซื้อได้ของบริษัทของเรา, ช่วยสนับสนุนให้รถจักรยานยนต์ของบริษัทเราสามารถหาซื้อตามท้องตลาดได้ง่ายขึ้น” ก็เช่นกัน ผู้แปลเข้าใจความหมายตรงของคำศัพท์ทั้งหมดแต่

ไม่อาจตีความให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทได้ว่าหมายถึง “การอำนวยความสะดวก (อนุมัติสินเชื่อ) ทำให้ลูกค้าสามารถซื้อรถจักรยานยนต์ของบริษัทได้”

ค. ผู้แปลเลือกความหมายผิด กรณีคำหลายความหมาย พบปัญหาเพียง 11 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.23 เช่นการแปลประโยค (รายงานข่าวอุบัติเหตุว่ามีผู้บาดเจ็บ 25 ราย) このうち二十三人が病院で手当てを受けているということです。โดยแปล 手当て (ได้รับการรักษาพยาบาล หรือดำเนินการเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วย เช่น ทายา พันผ้าพันแผล ฯลฯ) ว่า “เงิน” หรือ “เบี้ยเลี้ยง” รวมทั้งพบคำอื่น เช่น การแปล 方 (กรณีที่หมายถึง “คน”) แต่กลับแปลว่า “ฝั่ง ด้าน” แปล 3 分 (3 นาที) ว่า “3 ส่วน” และแปล 2 頭 (คำลักษณะนามของหมี คือ หมี 2 ตัว) เป็น “หมี 2 หัว” และ 行った (จัดให้ขึ้น) เป็น “ไป” หรือแปล うかがう (ไต่ถาม ไต่ฟัง) เป็น “ถาม” เป็นต้น

ง. ผู้แปลยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวโดยไม่เข้าใจความหมายแท้จริง พบปัญหา 161 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 3.29

“คำแปลแบบตรงตัว” ในที่นี้หมายถึง คำแปลของคำหรือสำนวนซึ่งมีกระบวนในหนังสือตำราเรียน หรือพจนานุกรม ฯลฯ โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลายและผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมักคุ้นเคยกับคำแปลเหล่านี้ เช่น 刺身 แปลว่า “ปลาดิบ” 着物 แปลว่า “กิโมโน” 春 แปลว่า “ฤดูใบไม้ผลิ” และหมายรวมถึงคำแปลซึ่งแม้จะไม่มีการบัญญัติอย่างเป็นทางการ แต่เป็นคำแปลที่คนจำนวนมากนิยมใช้ เช่น การแปล 授業 ว่า “ชั่วโมงเรียน” หรือแปลสำนวน よろしくお願いいたします ว่า “ขอฝากเนื้อฝากตัว” (ดูรายละเอียดใน Somkiat 2017) แต่คำแปลแบบตรงตัวบางคำอาจเป็นคำกลาง ๆ เพื่อใช้ในการอธิบายความหมายให้ผู้เรียนภาษาต่างประเทศเข้าใจ ผู้แปลจึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการเลือกคำแปลที่เหมาะสมกับบริบทอีกครั้งหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การสอนภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งมีแนวโน้มท่องจำคำแปลโดยปราศจากความเข้าใจอย่างแท้จริง และเมื่อต้อง

ทำการแปล ก็มักแปลโดยใช้คำแปลแบบตรงตัวเหล่านั้นโดยมิทันได้วิเคราะห์อย่างถ่วงถี่ว่ามีความหมายถูกต้องตามต้นฉบับหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบตัวอย่างเช่น การแปล 「社内報」 10 月号編集予定 ว่า “(กำหนดการ)แก้ไข” โดยคำว่า 編集 ในพจนานุกรมญี่ปุ่น-อังกฤษมักระบุคำแปลว่า editing ซึ่งผู้แปลนิยมแปลเป็นภาษาไทยว่า “แก้ไข” และจากการสัมภาษณ์ผู้แปลเพิ่มเติมว่า 編集 หรือ “แก้ไข” ในที่นี้หมายถึงการกระทำอะไรบางอย่าง ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดสามารถตอบได้อย่างถูกต้อง โดยผู้แปลยอมรับว่าไม่ได้มีการคิดหรือวิเคราะห์ว่าคำดังกล่าวแสดงความหมายอะไรอย่างเป็นรูปธรรม หรือการแปลประโยค (รายงานข่าวจับกุมผู้กระทำความผิด) 発表によると、小林、藤本両容疑者は 2009 年 2～3 月、本人確認を行わずに店の携帯電話計 4 台を弓元被告に横流しした疑い。 ว่า “จากรายงานระบุว่า...” โดยผู้แปลให้สัมภาษณ์ว่า “จำมาตลอดว่า 発表 แปลว่า รายงาน” เนื่องจากคุ้นเคยกับคำนี้ในความหมายที่แปลว่าการออกมารายงานหน้าห้องในชั่วโมงเรียน นอกจากนี้ยังพบสำนวนที่ผู้แปลนิยมใช้คำแปลแบบตรงตัว เช่น การแปล 操作 (การสั่งพิมพ์เอกสาร) ว่า “บังคับ” การแปล 機械 (ในบริบทที่หมายถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์) ว่า “เครื่องยนต์” “เครื่องจักร” การแปล 指導 (ในบริบทที่หมายถึง (ครู) อบรม สั่งสอน) ว่า “แนะนำ” “ชี้แนะ” หรือการแปล 提供 (ในบริบทที่หมายถึงการส่งมอบ) ว่า “สนับสนุน” ฯลฯ

ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นสำคัญของปัญหานี้คือ การที่ผู้แปลทำการแปลโดยใช้คำแปลที่ตนคุ้นเคยมาแทนที่โดยขาดการทำความเข้าใจ โดยไม่ตระหนักว่าบางครั้งคำแปลเหล่านั้นอาจไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง จึงจำเป็นต้องเน้นย้ำให้ผู้แปลตระหนักถึงการทำความเข้าใจความหมายอย่างแท้จริง

จ. ผู้แปลตีความความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยคำที่ประกอบขึ้นเป็นคำศัพท์ผิดพลาด ผู้แปลเข้าใจความหมายตรงของแต่ละหน่วยคำ (หรือเกือบทุกหน่วยคำ) ถูกต้อง แต่ไม่เข้าใจโครงสร้างทางความหมายของหน่วยคำเหล่านั้น พบปัญหานี้จำนวน 30 ตัวอย่าง

คิดเป็นร้อยละ 0.61 เช่น การแปลประโยค 6 か所の給食センターは、津波や地震で 全壊 かボイラーなどが破損、今もおかずにない簡易給食が続く。คำว่า 全壊 ในที่นี้หมายถึง “(อาคารแห่งใดแห่งหนึ่ง) ได้รับความเสียหายอย่างหนัก เสียหายทั้งหมด” แต่ผู้แปลเข้าใจว่า 全壊 = 全部 + 壊れる จึงตีความว่า “ศูนย์จัดทำอาหารเสียหายทุกแห่ง” หรือการแปลคำว่า クマ出没警戒警報 ซึ่งหมายถึง “ประกาศเตือนภัยว่ามีหมีปรากฏตัว” กล่าวคือ クマ出没(หมีปรากฏตัว) ขยาย 警戒警報(ประกาศเตือน) แต่ผู้แปลตีความว่าคำว่า 出没 ขยาย 警戒警報 โดยเข้าใจความหมายของ 出没 ผิดว่าหมายถึง “ชั่วคราว” จึงแปลว่า “ประกาศเตือนชั่วคราว” ฯลฯ

4.1.5 ขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

เป็นที่ทราบกันดีว่า นอกจากความรู้เกี่ยวกับภาษาต้นฉบับ บางครั้งจำเป็นต้องมีความรู้หรือทราบข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่แปลด้วย จึงจะสามารถทำความเข้าใจต้นฉบับได้อย่างถูกต้อง โดยพบปัญหาขาดความรู้จำนวน 35 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.72 เช่น การแปลคำว่า 株式会社 แม้ผู้แปลจะสืบค้นความหมายและพบคำอธิบายว่าแปลว่า “...Corporation, ...Inc., ...Co., Ltd., ...Ltd.” แต่ผู้แปลก็ยังไม่อาจทำความเข้าใจได้เนื่องจากขาดความรู้ด้านรูปแบบบริษัท จึงพบการแปลโดยใช้คำแปลต่าง ๆ ทั้ง “บริษัทมหาชน” “บริษัท ห้างหุ้นส่วน” “ห้างหุ้นส่วน” “บริษัท หุ้นส่วน” ซึ่งล้วนไม่ถูกต้อง หรือการแปลคำว่า 営業 ซึ่งหมายถึง “ฝ่ายขาย” แต่ผู้แปลบางส่วนสืบค้นความหมายจากพจนานุกรม พบการอธิบายความหมายว่า 得意先を回って顔つなぎをし、商品の紹介、売り込みをすること เนื่องจากมีคำอธิบายเกี่ยวกับการไปพบลูกค้า จึงเข้าใจว่าหมายถึง “การตลาด” โดยผู้แปลไม่มีความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง “ฝ่ายขาย” และ “ฝ่ายการตลาด”

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล

หมายถึง ปัญหาการแปลอันเกิดจากการที่ แม้ผู้แปลจะเข้าใจความหมายของคำศัพท์ หรือสำนวน แต่ไม่อาจถ่ายทอดโดยใช้คำแปลที่ถูกต้องเหมาะสมได้ โดยพบปัญหารวม 1,302 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 26.62 ดังนี้

ตารางที่ 3 : ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล		จำนวน	ร้อยละ
4.2.1 ไม่แปล		9	0.18
แปลไม่เหมาะสม	4.2.2 สำนวนแปลยาก	128	2.62
	4.2.3 ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ	538	11.00
	4.2.4 ใช้คำแปลกำกวม	16	0.33
	4.2.5 ใช้สำนวนที่ไม่เป็นธรรมชาติ	545	11.14
	4.2.6 ขาดการอธิบายภูมิหลังอันจำเป็นต่อการทำความเข้าใจบทแปล	66	1.35
รวม		1302	26.62

4.2.1 ไม่แปล

พบปัญหาการแปลซึ่งแม้ผู้แปลจะเข้าใจความหมายแต่กลับไม่แปลเพียง 9 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.18 เช่นการไม่แปลคำว่า (六時) すぎ (เวลา...โม่งเศษ) หรือไม่แปลคำว่า 無職 ในการรายงานข่าว 警視庁は(略) 無職弓元真一被告(32) を同容疑で再逮捕した。 โดยแปลว่า “ตำรวจจับยูมิโมโตะ ชินอิจิซึด้วยข้อหา

เดียวกัน” ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทำให้ทราบว่า ผู้แปลเข้าใจความหมายของคำทั้งสองดี แต่ผู้แปลระบุว่าไม่แปลเนื่องจากคิดหาคำแปลที่เหมาะสมไม่ได้

4.2.2 สำนวนแปลยาก

หมายถึง สำนวนที่ผู้แปลเข้าใจความหมายแต่ไม่อาจหาคำแปลที่เหมาะสมในภาษาไทยได้ โดยในที่นี้จะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคำคล้ายคลึงกับสำนวนความหมายเข้าใจยากคือ ก. เป็นสำนวนที่มีผู้แปลเข้าใจความหมายแต่ไม่สามารถแปลเป็นสำนวนที่ถูกต้องและเหมาะสมได้สูงกว่าร้อยละ 40 และหลังจากแปลมาครั้งหนึ่งและได้รับคำแนะนำให้ปรับแก้ ก็ยังมีผู้ที่ไม่สามารถแปลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมากกว่าร้อยละ 20 และ ข. ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลอีก 2 ท่าน ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทยมามากกว่า 10 ปีเห็นพ้องกันว่าเป็นสำนวนที่แปลเป็นภาษาไทยได้ยาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบปัญหา รวม 128 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.62 เช่น การแปลคำว่า (六時) すぎ แม้ผู้แปลทุกคนจะเข้าใจความหมายของคำนี้ แต่จากผู้แปลทั้งหมด 35 คน มีถึง 16 คนที่แปลว่า “หลัง, ช่วง, ประมาณ 6 โมง” และมี 5 คนไม่แปลรวมคิดเป็นร้อยละ 60 และแม้จะให้ผู้แปลปรับบทแปลใหม่อีกครั้ง ก็ยังพบว่าผู้แปลส่วนหนึ่งยังไม่สามารถเลือกใช้คำแปลที่เหมาะสมได้ และพบสำนวนอื่น ๆ เช่น แปลประโยค (บรรยายเหตุผลหลังหนึ่ง) 立派な門に囲まれていました。ว่า “(เหตุผล) ล้อมรอบไปด้วยประตูบานใหญ่, ประตูทรงสวย, สวยงาม, สูง, ดุเด่น” ซึ่ง 立派 แสดงความหมายเชิงบวกว่ามีความยอดเยี่ยม ดีเลิศ แต่ไม่ระบุแน่ชัดว่ายอดเยี่ยมหรือดีเลิศในแง่ใด (เช่น ในแง่ความงดงามหรือความใหญ่โต) จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้แปลล้วนระบุว่าใช้เวลาครุ่นคิดนานมาก และเลือกใช้คำแปลโดยไม่ค่อยมั่นใจว่าเหมาะสมหรือไม่ หรือการแปลประโยค (เกิดเหตุภัยพิบัติต่อเนื่องจนทำให้ได้คิดว่า) こうやって毎日平凡に過ごせることが決して当たり前のことではないのだということに気づかれます。ว่า “การที่ผมสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุขเช่นทุก

วันนี้เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง, ไม่จีรังยั่งยืน, ผิดปกติ” ก็เช่นกัน โดย **当たり前のことではない** หมายถึง “ไม่ใช่เรื่องธรรมดา (ที่ทุกคนจะสามารถใช้ชีวิตเช่นนี้ได้)” แต่คำแปล “สิ่งที่ไม่เที่ยง, ไม่จีรังยั่งยืน, ผิดปกติ” ล้วนกล่าวได้ว่ามีความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุประการหนึ่งของปัญหาการแปลสำนวนแปลยากคือ การที่ผู้แปลบางส่วนมีแนวโน้มยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวตามรูปคำในต้นฉบับ แต่ดังได้กล่าวไปแล้วว่ามีสำนวนภาษาญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยที่มีความหมายค่อนข้างกว้างและผู้แปลจำเป็นต้องพิจารณาบริบทเพื่อทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงในสถานการณ์นั้น ๆ รวมทั้งอาจไม่มีคำแปลในภาษาไทยที่สามารถเทียบเคียงได้โดยตรง การใช้คำแปลแบบตรงตัวจึงส่งผลให้บทแปลมีความหมายไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นสำนวนที่เป็นธรรมชาติเข้าใจง่าย รวมทั้งผู้แปลบางส่วนขาดความพยายามที่จะคิดหาคำแปลที่เหมาะสมและเลือกใช้คำแปลที่ตนเห็นว่าใกล้เคียงกัน แม้จะทราบดีว่าขาดความเป็นธรรมชาติหรือความหมายไม่ถูกต้องตรงตามต้นฉบับอย่างสมบูรณ์ก็ตาม

4.2.3 ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ

พบปัญหา รวม 538 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 11.0 อาจแบ่งออกได้เป็น

ก. **ใช้คำแปลแบบตรงตัว** โดยผู้แปลไม่ทันตระหนักว่าคำแปลดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับบริบท พบปัญหา รวม 128 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.62 เช่น คำว่า **案内** ผู้แปลมักคุ้นเคยกับคำแปลแบบตรงตัวว่า “แนะนำ” (เช่น **大学の案内** การแนะนำมหาวิทยาลัย) และเมื่อตรวจสอบข้อมูลจากพจนานุกรมก็อาจพบคำแปลว่า “ข้อมูล, รายละเอียด” “การแจ้งข้อมูล” ฯลฯ ผู้แปลบางส่วนจึงมีแนวโน้มเลือกใช้คำแปลแบบตรงตัวเหล่านี้ ดังนั้น จึงพบการแปลประโยค (หัวข้ออีเมลเชิญเข้าร่วมงานแสดงสินค้า) **製品展示会のご案内** ว่า “แนะนำ, รายละเอียด, ข้อมูลข่าวสารการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ใหม่” ซึ่งจากการการสัมภาษณ์พบว่า ผู้แปลเข้าใจความหมายผิดว่าในที่นี้

เป็นการให้ข้อมูลเพื่อเชิญเข้าร่วมงานแสดงสินค้าของบริษัท แต่ผู้แปลระบุว่า “เคยเรียนมาหรือสืบค้นจากพจนานุกรมแล้วพบคำแปลเหล่านี้ จึงคิดว่าน่าจะใช้ได้” อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า จดหมายเชิญในภาษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนเหล่านี้ ในที่นี้อาจแปลเป็น “ขอเชิญเข้าร่วมงานจัดแสดงสินค้า” ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ ยังพบการแปลประโยค (เหตุผลที่โรงเรียนไม่บังคับให้นักเรียนทานข้าวกลางวันให้หมด) 理由の一つが、給食が嫌で不登校になると困る、ということらしいです。ว่า “เหตุผลหนึ่งก็คือรู้สึกลำบากที่เขาจะไม่ไปโรงเรียนเพราะไม่ชอบกินข้าวกลางวัน” ซึ่งผู้แปลจำนวนไม่น้อยแปลคำว่า 困る โดยยึดติดกับคำแปล “ลำบาก” แต่ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะไม่สามารถสื่อความหมายได้ตรงตามต้นฉบับซึ่งหมายถึง “(หากนักเรียนปฏิเสธการมาโรงเรียน จะเป็น) ปัญหาสำหรับทางโรงเรียน”

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบแนวโน้มการแปลคำว่า 優しい และ 親切 เป็น “ใจดี” หรือ “อ่อนโยน” “นุ่มนวล” เช่นในการแปลประโยค (ลูกสาวมาเยี่ยมพ่อซึ่งประสบอุบัติเหตุ พ่อโกหกว่าหกล้ม ลูกสาวรู้ทันแต่ไม่พูดออกมา ใช้วิธีการเตือนทางอ้อมแทน เพื่อนพ่อจึงพูดด้วยความชื่นชมลูกสาวว่า) いいねえ、日本女性ってのは……なんかこう、すべてお見通しのうで、優しくて、(略)。ว่า “ผู้หญิงญี่ปุ่นนี่ดีจังนะ...เป็นคนใจดี” หรือการแปลประโยค 今まで通り郵便局が窓口になり、親切、丁寧にお答します。เป็น “ที่ทำการไปรษณีย์ยินดีให้บริการทุกท่านอย่างอ่อนโยน、ใจดี、นุ่มนวล” แต่ผู้วิจัยเห็นว่า 優しい ในที่นี้หมายถึง “แม้รู้ว่าพ่อโกหก แต่ก็เลือกที่จะไม่พูดให้พ่อเสียหน้า แต่เลือกใช้วิธีการตักเตือนไม่ให้ไปเสี่ยงอันตรายอีก” คำแปล “ใจดี” จึงไม่น่าจะเหมาะสม ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้แปลอธิบายได้ว่า “ใจดี” ในที่นี้คือการไม่พูดจาไม่ดีทำให้พ่อเสียใจ จึงกล่าวได้ว่าผู้แปลเข้าใจความหมายแต่ยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัว (優しい ในที่นี้อาจแปลว่า “มีความละเอียดอ่อน คำนี้ถึงจิตใจผู้อื่น”) ส่วนการแปล 親切 ว่า “อ่อนโยน” “ใจดี” “นุ่มนวล” ก็น่าจะแสดงความหมายคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับเช่นกัน โดยขอยกคำอธิบาย

ของ ยาซึดะ (Yasuda, 2000) ซึ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของ 親切 และ “ใจดี” และได้ข้อสรุปว่า 親切 หมายถึง “มีจิตใจคิดถึงความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น” ในขณะที่ “ใจดี” ไม่ได้แสดงความหมายถึงการ “ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น” และมีหลายกรณีที่ 親切 ใกล้เคียงกับคำว่า “มีน้ำใจ” มากกว่า “ใจดี” ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงบริบทว่าในที่นี้เป็นการให้บริการลูกค้า ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะมีความหมายใกล้เคียงกับ “การบริการ”¹² (ด้วยความใส่ใจ) หรือ “มีจิตใจในการให้บริการ (service-mind)” และอาจแปลว่า “(ที่ทำการไปรษณีย์) ยินดีให้บริการ (หรือให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ)” ฯลฯ

ข. ใช้คำแปลผิดความหมายโดยไม่ทันตระหนักว่าไม่ถูกต้อง อันเนื่องจากความประมาทหรือไม่ทันพิจารณาให้ถ้วนถี่ พบปัญหารวม 410 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 8.38 เช่น ในการแปลข่าวซึ่งหัวข้อข่าวระบุว่ามีการจับกุมพนักงานหญิงและผู้แปลเองก็แปลหัวข้อข่าวได้ถูกต้อง แต่ในการแปลเนื้อหา ผู้แปลกลับแปลชื่อพนักงานคนดังกล่าวโดยใช้คำนำหน้าชื่อเป็น “นาย” ด้วยความประมาท (ในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นไม่มีการใช้คำนำหน้าชื่อเพื่อระบุเพศ) หรือการแปล 午後 0 時 45 分頃 (เวลาประมาณ 12.45 น.) ว่า “เวลาบ่ายโมง” เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเกิดจากผู้แปลไม่ทันได้วิเคราะห์ความหมายของสำนวนภาษาไทยอย่างถ่องแท้ เช่นการแปลประโยค (ชายถูกหมิ่นทำร้าย) 顔や右脚を負傷し ว่า “(ชายถูกทำร้าย) เกิดบาดเจ็บที่ใบหน้า” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าคำแปล “เกิดบาดเจ็บ” น่าจะสื่อถึงอาการที่ผิวหนังได้รับบาดเจ็บเท่านั้น แต่คำในต้นฉบับน่าจะหมายถึง “ได้รับบาดเจ็บ (เนื่องจากถูกหมิ่นทำร้าย)” ซึ่งอาจไม่ใช่เพียงการบาดเจ็บภายนอก

¹²“คู่มือ-เทคนิคการให้บริการด้วยใจ “Service Mind”” (จัดพิมพ์โดยงานเลขานุการกิจและสภาคณาจารย์ สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล) ได้ให้คำนิยามว่า การบริการคือการให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

แต่อาจมีผลกระทบต่อระบบอวัยวะภายใน ฯลฯ หรือการแปล こいつ、そそっか
しいから、事務所の階段だらズデーンス。ว่า “สะเพร่า, ใจร้อน” ซึ่งอัน
ที่จริงคำในต้นฉบับน่าจะหมายถึง “ไม่ระมัดระวัง” (ในที่นี้น่าจะตรงกับ “ซุ่มซ่าม¹³)” แต่
“สะเพร่า” หมายถึง “มักมองข้ามเรื่องเล็กน้อยทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ ส่วน
“ใจร้อน” ก็มีความหมายไม่ถูกต้องเช่นกัน กล่าวคือ นี่เป็นปัญหาซึ่งเกิดจากผู้แปลเลือกใช้
คำแปลโดยไม่ทันตระหนักถึงความแตกต่างระหว่าง “เกิดบาดเจ็บ - บาดเจ็บ” “ซุ่มซ่าม
- สะเพร่า” ฯลฯ

4.2.4 ใช้คำแปลกำกวม

พบข้อมูลไม่มากนักเพียง 16 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.33 เช่น การแปลประโยค
埼玉県の吉川警察署に入った 連絡によりますと、(略)。 เป็น
“จากรายงานที่ส่งมายังสถานีตำรวจโยชิคาวะ จังหวัดไซตามะ...” โดยความหมายตาม
ต้นฉบับคือ “มีการแจ้งมายังสถานีตำรวจโยชิคาวะ” แต่คำแปล “รายงานที่ส่งมายัง”
อาจส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่า “มีการจัดส่งรายงานเป็นรูปเล่ม” หรือการแปล 携帯の
提供を受けた中野区本町、無職弓元真一被告(32)を同容疑で再逮
捕した ว่า “(ตำรวจจับกุม...) ยูมิโมโตะ อายุ 32 ปี ซึ่งเป็นผู้ได้รับโทรศัพท์” โดย
ความหมายตามต้นฉบับคือ “เป็นผู้รับซื้อโทรศัพท์แบบผิดกฎหมาย” แต่คำแปลดังกล่าว
อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่าหมายถึง “(มีโทรศัพท์ดังเขาจึง) กดรับและพูดโทรศัพท์” ฯลฯ

4.2.5 ใช้สำนวนไม่เป็นธรรมชาติ

ปัญหาอันเกิดจากการใช้คำแปลซึ่งขาดความเป็นธรรมชาติจนอาจเข้าใจยาก หรือไม่
สุภาพ ไม่เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ ซึ่งจากประสบการณ์การทำงานแปลของ

¹³ พจนานุกรม “คลังคำ” อธิบายความหมายของ “ซุ่มซ่าม” ว่า “เคลื่อนที่โดยไม่ระมัดระวัง เช่น ซุ่มซ่ามเตะถึงน้ำหก”

ผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทำงานเกี่ยวกับการแปลในแวดวงต่าง ๆ พบว่า ปัญหาการใช้คำให้สุภาพและเหมาะสมกับบริบทเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก

พัชรี (Patcharee 2012, 13) อธิบายเกี่ยวกับความเป็นธรรมชาติของบทแปลว่า “ต้องเป็นภาษาไทยที่ดี ใช้ศัพท์สำนวนที่คนไทยใช้ เมื่อแปลแล้วไม่ควรรู้ทันทีว่าเป็นเอกสารที่แปลมา เพราะยังมีโครงสร้างประโยคและวิธีเรียงคำเป็นภาษาต้นฉบับอยู่” และ “ผู้แปลไม่ควรยึดติดอยู่กับรูปแบบ (form) ของภาษา แต่ควรยึดความหมาย (meaning) เป็นสำคัญ โดยถ่ายทอดความหมายในรูปแบบภาษาไทยหรือภาษาแปลให้เป็นธรรมชาติให้มากที่สุด” ซึ่งผู้วิจัยก็มีแนวคิดเช่นเดียวกัน

ปัญหานี้อาจแบ่งออกเป็น

ก. ใช้คำแปลแบบตรงตัว พบข้อมูลรวม 435 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 8.89 เช่น การแปลประโยค (เพื่อนโทร.มาถามว่าบริเวณที่เคียวโกะอยู่ฝนตกหรือไม่ เธอจึง) 杏子は窓から手を出してたしかめてみた ว่า “เคียวโกะยื่นมือออกไปนอกหน้าต่างรดเพื่อยืนยัน, เพื่อให้แน่ใจ” (คำแปลที่น่าจะเหมาะสมกว่าคือ “ลองยื่นมือออกไปดูว่าฝนตกหรือไม่”) หรือการแปล (คำกล่าวสุนทรพจน์) 日本語にて失礼ではございますが、一言ごあいさつ申し上げます ว่า “ขออนุญาตใช้ภาษาญี่ปุ่นกล่าวคำทักทายนะครับ” (คำแปลที่น่าจะเหมาะสมกว่าคือ “ขออนุญาตกล่าวเปิดงานเป็นภาษาญี่ปุ่น”) หรือการแปลประโยค (เย็นนี้จะไปดูการแข่งขันฟุตบอล) このあたりの天気が気になるらしい เป็น “จึงเป็นห่วงสภาพอากาศแถวนั้นเป็นพิเศษ” (คำแปลที่น่าจะเหมาะสมกว่าคือ “เป็นกังวลว่าแถวนี้ฝนจะตกไหม”) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการแปลคำว่า 弓元真一被告 ซึ่งเป็นวิธีการเขียนชื่อบุคคลแบบญี่ปุ่นโดยใช้ชื่อ สกุล และตามด้วยคำว่า 被告 (จำเลย) โดยผู้แปลแปลแบบตรงตัวตามรูปคำว่า “ตำรวจได้จับกุมจำเลยยูมิโมโตะ” แต่ในการรายงานข่าวภาษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนเช่นนี้

และสุดท้าย พบตัวอย่างการแปลตามความหมายตรงของคำได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน แต่ผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นการยากสำหรับผู้อ่านในการทำความเข้าใจความหมายแท้จริงที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการสื่อ เช่น คำว่า 始業式 แม้ปกติจะแปลว่า “พิธีเปิดภาคเรียน” หรือ “พิธีปฐมนิเทศ” แต่ในประโยค (เกิดเหตุแผ่นดินไหว) 同市の小中学校 64 校は、4 月 21 日に始業式を行ったが、6 か所の給食センターは、津波や地震で全壊かボイラーなどが破損、今もおかづがない簡易給食が続く การแปลว่า “โรงเรียนประถมและมัธยมต้น 64 แห่งได้จัดพิธีเปิดภาคเรียน, จัดพิธีปฐมนิเทศ, เปิดเรียนวันแรก, จัดพิธีเปิดเทอม (แต่ศูนย์จัดทำอาหารกลางวันก็ยังไม่สามารถจัดทำอาหารกลางวันส่งให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ ได้)” น่าจะเข้าใจยากกว่าผู้เขียนต้องการสื่อความหมายว่า “แม้จะเปิดเรียนแล้ว แต่...” หรือคำว่า 通う แม้ปกติมักแปลว่า “เดินทางไป-กลับ” แต่ในประโยค (เกิดเหตุแผ่นดินไหวจนผู้คนไม่มีที่อยู่) 避難所から 通う 子供も多く、専門家は「ビタミンが不足する恐れがある。意識して補充を」と話している。การแปลว่า “ในตอนนี้ก็ยังคงมีเด็กที่เดินทางไปกลับระหว่างสถานพักพิงผู้ประสบภัยกับโรงเรียน” น่าจะอ่านเข้าใจยากกว่าผู้เขียนต้องการสื่อความหมายว่า “มีเด็กจำนวนมากที่พักอยู่ในศูนย์อพยพ ผู้เชี่ยวชาญจึงกล่าวว่า...”

ข. ใช้คำไม่เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ (ภาษาพูด) พบข้อมูลรวม 99 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.02 เช่นการแปล 具体的に (説明する) ว่า “อธิบายเป็นเรื่องเป็นราว” หรือแปล 通う ว่า “ไป ๆ มา ๆ” โดยคำในต้นฉบับทั้งสองคำปรากฏใช้ในข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งควรใช้ภาษาแบบภาษาเขียน รวมทั้งพบปัญหาการพยายามสะกดคำให้ใกล้เคียงกับการออกเสียงในภาษาพูด เช่น การแปลสำนวนเรียกร้องการยืนยันความคิดเห็น だろ? ว่า “หรือ” ซึ่งน่าจะไม่ใช่ที่ยอมรับในการแปลเอกสาร หรือการใช้คำย่อเช่น “โรงบาล” “มหาลัย” ฯลฯ

4.2.6 ขาดการอธิบายภูมิหลังอันจำเป็นต่อการทำความเข้าใจบทแปล

พบข้อมูลรวม 66 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 1.35 เช่น ในการแปลจดหมายจาก ผู้ปกครองซึ่งเขียนถึงหนังสือพิมพ์ว่า ไม่อาจยอมรับได้ที่โรงเรียนของลูกสาวซึ่งเป็น 県立高校 บังคับให้ไปทัศนศึกษาถึงต่างประเทศ ซึ่งผู้แปลจำนวนหนึ่งแปลคำว่า 県立高校 ว่า “โรงเรียนของจังหวัด, โรงเรียนบริหารโดยจังหวัด” แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้อ่านชาวไทย จำนวนไม่น้อยน่าจะเข้าใจว่า 県立高校 มีความสำคัญกับเนื้อความส่วนอื่น ๆ อย่างไร อันที่จริง 県立高校 นอกจากจะหมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมปลายซึ่งอยู่ ภายใต้การควบคุมดูแลของจังหวัดแล้ว ยังมักสื่อความหมายว่าเป็นโรงเรียนระดับทั่วไป ไม่ใช่โรงเรียนที่คร่ำเคร่งในด้านวิชาการหรือการสอบเข้าศึกษาต่อของนักเรียนเป็นพิเศษ และผู้ปกครองมิได้มีฐานะร่ำรวย (ตรงข้ามกับโรงเรียนเอกชน 私立高校 ซึ่งให้ความสำคัญกับวิชาการ มักมีการแข่งขันสูงและค่าเล่าเรียนสูง) ซึ่งการมีความรู้เกี่ยวกับ เรื่องดังกล่าวนี้น่าจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจเนื้อความได้ดียิ่งขึ้นว่าเหตุใด ผู้ปกครองจึงเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะต้องไปทัศนศึกษาถึงต่างประเทศ รวมทั้งการแปล ギョーザ ในสถานการณ์ที่ตำรวจจราจรถามคนขับรถคนหนึ่งว่า “กินก๊วยซ่ามาใช่ไหม” พร้อมกับทำหน้าที่แสดงอาการเหม็นกลิ่นปาก ซึ่งชาวญี่ปุ่นทั่วไป แม้ไม่อธิบายก็มักรู้ว่าก๊วยซ่าเป็นอาหารที่มีส่วนผสมของกระเทียมและก่อให้เกิดกลิ่นปาก แต่ผู้อ่านชาวไทย ส่วนหนึ่งอาจไม่มีความรู้ดังกล่าว การแปลว่า “ก๊วยซ่า” โดยไม่อธิบายเพิ่มเติมจึงอาจไม่สามารถสื่อความหมายว่าเป็นอาหารที่ทำให้เกิดกลิ่นปากรุนแรงได้ ฯลฯ

5. สาเหตุของปัญหาและข้อเสนอแนะ

ในหัวข้อที่ 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาการแปลคำศัพท์จากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย โดยแบ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจและการถ่ายทอด ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการทำความเข้าใจอาจแบ่งออกได้เป็น

1. ไม่แปล เนื่องจากผู้แปลไม่เข้าใจความหมาย หรือผู้แปลเข้าใจความหมายตรงแต่ไม่เข้าใจว่าในบริบทดังกล่าวแสดงความหมายอะไร

2. แปลผิดด้วยความประมาท เนื่องจากผู้แปลมองตัวอักษรผิดพลาด หรือเลือกคำแปลโดยได้รับอิทธิพลจากบริบทแวดล้อมหรือประสบการณ์ส่วนตัว ฯลฯ

3. คาดเดาความหมายผิดพลาด อาจแบ่งออกได้เป็นกรณีคำศัพท์ทั่วไป โดยผู้แปลคาดเดาจากพื้นความรู้เดิมที่มี และกรณีที่แปลงเพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึก คำเลียนเสียงธรรมชาติและคำแสดงสภาพหรืออาการ โดยผู้แปลส่วนหนึ่งมีแนวโน้มตีความและแปลความหมายเองโดยไม่ตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล

4. เข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง อาจแบ่งออกเป็นกรณี ก. จำนวนที่ความหมายเข้าใจยากสำหรับชาวไทย ข. ผู้แปลเข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง ค. ผู้แปลเลือกความหมายผิด กรณีคำหลายความหมาย ง. ผู้แปลยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวโดยไม่เข้าใจความหมายแท้จริง และ จ. ผู้แปลตีความความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยคำที่ประกอบขึ้นเป็นคำศัพท์ผิดพลาด

5. ขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายทอด อาจแบ่งออกได้เป็น

1. ไม่แปล เนื่องจากผู้แปลไม่สามารถหาคำแปลที่เหมาะสมได้

2. จำนวนแปลยาก โดยพบว่าบางจำนวนเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างและค่อนข้างยากที่จะหาคำแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้ภาษาไทย และผู้แปลบางส่วนมีแนวโน้มยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวตามรูปคำในต้นฉบับ

3. ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ พบกรณีใช้คำแปลแบบตรงตัว และการใช้คำแปลผิดความหมายโดยผู้แปลไม่ทันตระหนักว่าไม่ถูกต้อง

4. ใช้คำแปลกำกวม

5. ใช้สำนวนที่ไม่เป็นธรรมชาติ อาจแบ่งออกเป็นกรณีใช้คำแปลแบบตรงตัว และใช้คำไม่เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ (ภาษาพูด)

6. ขาดการอธิบายภูมิหลังอันจำเป็นต่อการทำความเข้าใจบทแปล

ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวไปข้างต้นบางปัญหาสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปลในภาษาอื่นเช่นเดียวกัน ดังได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อ 2. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องว่า อิมาย (Imai, 2009) พบปัญหาการแปลคำศัพท์ผิดจำนวนมากเนื่องจากคำบางคำมีความหมาย ส่งผลให้ผู้แปลเลือกความหมายผิด หรือคำบางชนิด (เช่น คำที่แสดงสภาพภายในจิตใจ) อาจเข้าใจยากสำหรับผู้แปล รวมทั้งวาริต (Walid, 2012) ก็ระบุเช่นเดียวกันว่าคำบางคำอาจแสดงได้หลายความหมาย การตีความจึงขึ้นอยู่กับค่านามที่ปรากฏร่วม แต่ผู้แปลมักมีปัญหาไม่สามารถเลือกความหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งพบว่ามีความกำกวมหรือสำนวนจำนวนหนึ่งที่ความหมายเข้าใจยากและมักเป็นปัญหาในการแปล

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยเห็นว่า อาจแบ่งสาเหตุของปัญหาการแปลคำศัพท์ในการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ออกเป็น 5 ประการได้ดังต่อไปนี้

1. **ขาดความรอบคอบ** เช่น การอ่านตัวอักษรผิดพลาด ใช้คำแปลที่มีความหมายผิดเพี้ยนจากต้นฉบับด้วยความพลั้งเผลอ (หัวข้อ 4.1.2)

2. **คาดเดาโดยไม่ตรวจสอบ** เช่น คาดเดาความหมายผิดพลาดโดยใช้พื้นความรู้เดิมที่มี และมีคำหรือสำนวนที่มีแนวโน้มว่าผู้แปลมักคาดเดาโดยไม่ตรวจสอบความหมาย เช่น คำอุทาน คำเลียนเสียงธรรมชาติ (หัวข้อ 4.1.3)

3. **เข้าใจไม่ถูกต้อง** พบทั้งกรณีที่ผู้แปลแก้ปัญหาโดยการ “ไม่แปล” หรือ “แปลผิด” อย่างไรก็ตาม การเข้าใจไม่ถูกต้องนี้ มีทั้งกรณีสำนวนที่แสดงความหมายเข้าใจยากเป็น

พิเศษสำหรับผู้แปลชาวไทย และคำหรือสำนวนทั่วไปซึ่งผู้แปลไม่เข้าใจความหมายอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (เข้าใจความหมายเพียงส่วนหนึ่ง จึงพบกรณีใช้คำแปลซึ่งมีความหมายบางส่วนทับซ้อนกับคำในต้นฉบับ หรือคำแปลที่มีความหมายกว้างหรือแคบกว่าคำในต้นฉบับ) รวมทั้งกรณีผู้แปลแปลโดยยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวโดยไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง และกรณีผู้แปลเข้าใจความหมายตรงของคำศัพท์แต่ไม่อาจตีความให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทได้ และการขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่แปล (หัวข้อ 4.1.1, 4.1.4, 4.1.5)

4. **ละเลยสำนวนแปล** เช่น ขาดการวิเคราะห์บทแปลให้รอบคอบว่ามีความหมายถูกต้องตรงกับต้นฉบับหรือเหมาะสมกับบริบทหรือไม่ หรือใช้คำแปลที่มีความกำกวม อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด อย่างไรก็ตาม มีคำหรือสำนวนภาษาญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งในภาษาไทย ไม่มีคำหรือสำนวนที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้อย่างสมบูรณ์ ผู้แปลไม่อาจหาคำแปลที่เหมาะสมได้ จึงเลือกใช้คำแปลที่อาจพอสื่อความหมายได้แต่ขาดความเป็นธรรมชาติหรืออาจแสดงความหมายไม่ถูกต้องตามคำในต้นฉบับ (หัวข้อ 4.2.1-4.2.5)

5. **ไม่คำนึงถึงผู้อ่าน** ผู้แปลไม่อธิบายข้อมูลที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจบทแปล เนื่องจากแปลโดยไม่คำนึงถึงความรู้ของผู้อ่าน จนส่งผลให้ผู้อ่านไม่อาจเข้าใจความหมายได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ (หัวข้อ 4.2.6)

และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการฝึกฝนหรือการสอนวิชาการแปลเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. **ขาดความรอบคอบ** ควรเน้นย้ำให้ผู้แปลมีความรอบคอบในการอ่านต้นฉบับอย่างละเอียดทุกตัวอักษรและตรวจสอบความหมายของทุกคำหากไม่มั่นใจ โดยในการสอนเกี่ยวกับการแปล อาจจัดทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัดให้ผู้แปลเปรียบเทียบต้นฉบับและฉบับแปล โดยในฉบับแปลมีข้อความบางส่วนขาดหายไปหรือไม่ตรงกับต้นฉบับ (information gap) และให้ผู้แปลค้นหาข้อความที่ขาดหายหรือไม่ถูกต้องเหล่านั้น หรือจัดทำแบบฝึกหัดที่มีข้อความบางส่วนขาดหายไปหรือขัดแย้งกับบริบทส่วนอื่น และให้ทำการวิเคราะห์หัวข้อบกร่องดังกล่าวส่งผลอย่างไรบ้างต่อการรับรู้ของผู้อ่าน อันเป็น

การกระตุ้นให้ผู้แปลเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านต้นฉบับทั้งหมดด้วยความรอบคอบ

ปัญหาการอ่านตัวอักษรผิดพลาด อาจจัดทำแบบฝึกหัดให้ผู้แปลฝึกสังเกตความแตกต่างของอักษรคันจิที่คล้ายกันทีละตัว เช่น 日・日、千・干、候・侯、治・治 ฯลฯ จากนั้นฝึกสังเกตคำศัพท์ซึ่งประกอบด้วยอักษรคันจิที่คล้ายกัน 2 ตัวขึ้นไป เช่น 相模・相撲、恋人・変人 แล้วจึงฝึกแปลคำศัพท์ที่คล้ายกันเหล่านั้นในบริบทต่าง ๆ

กรณีอักษรฮิรางานะและคาตากานะก็เช่นเดียวกัน เช่น การฝึกสังเกตคำศัพท์ที่ใช้ตัวอักษรคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันแต่มีการสลับลำดับ เช่น あたし・あした、おばさん・おばあさん、おじや・おやじ หรือトラブル・トラベル、プレゼン・プレゼント、トレイ・トイレ จากนั้นฝึกแปลคำเหล่านั้นในบริบทต่าง ๆ การฝึกขั้นพื้นฐานเหล่านี้ น่าจะช่วยให้ผู้แปลตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและวิเคราะห์คำที่ปรากฏในต้นฉบับอย่างละเอียด มิฉะนั้นย่อมมีความเป็นไปได้สูงมากที่จะมองข้าม มองพลาด หรือเข้าใจความหมายผิดพลาดได้

นอกจากนี้ หลังจากแปลเสร็จ ควรตรวจสอบความถูกต้องโดยเทียบบทแปลกับต้นฉบับอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกครั้งจนติดเป็นนิสัย โดยอาจให้ผู้แปลใช้ปากกาสีแดงต่างกันในการตรวจสอบบทแปลแต่ละครั้ง เช่น ในการแปลครั้งแรกใช้หมึกสีดำ ในการตรวจสอบและแก้ไขครั้งแรกใช้หมึกสีแดง ครั้งที่สองใช้หมึกสีเขียว เป็นต้น เพื่อให้ผู้แปลเห็นได้ชัดเจนว่า การตรวจสอบแต่ละครั้งจะช่วยลดข้อผิดพลาดลงได้มากเพียงใด รวมทั้งการแนะนำให้ผู้แปลจดบันทึกข้อบกพร่องในการแปลของตนเองทุกครั้งเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาของตนและระวังในการแปลครั้งต่อไป และหากมีเวลา ควรเว้นช่วงเวลาไว้ระยะหนึ่งเพื่อให้ลืมถ้อยคำในต้นฉบับ แล้วอ่านบทแปลอีกครั้งว่ามีคำหรือสำนวนใดไม่ถูกต้อง ก้าวม ไม่เป็นธรรมชาติ หรือเข้าใจยากหรือไม่

2. **คาดเดาโดยไม่ตรวจสอบ** ปัญหาการคาดเดาและเข้าใจความหมายผิดเกิดจากผู้แปลยังมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นไม่เพียงพอ ดังนั้น ก่อนอื่น ผู้แปลควรตระหนักอยู่เสมอว่า แม้กำลังศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีแล้วก็ตาม ความรู้ภาษาญี่ปุ่นที่ร่ำเรียนมายังถือว่าน้อยมาก หากพบคำศัพท์ที่ไม่เคยเรียนมาก่อน จึงควรตรวจสอบความหมายอย่างละเอียดรอบคอบ หรือแม้กระทั่งคำที่เคยเรียนมาแล้ว ก็ควรตระหนักว่าตนเองอาจเรียนรู้ความหมายเพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ผู้สอนอาจคัดเลือกเพียงความหมายที่สำคัญหรือจำเป็นมาสอนเพียงบางส่วนเท่านั้น หากไม่แน่ใจ พึงอย่าละเลยที่จะตรวจสอบ การตระหนักในประเด็นเหล่านี้ น่าจะช่วยให้ผู้แปลไม่ยึดติดกับความรู้ที่ตนมีและหมั่นสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

ปัญหาการที่ผู้แปลส่วนหนึ่งคุ้นเคยกับอักษรคันจิบางตัวว่ามักใช้ร่วมกับคำศัพท์คำใดคำหนึ่งเป็นการเฉพาะ และมักแปลเป็นความหมายของคำศัพท์ที่ตนคุ้นเคยโดยไม่พิจารณาต้นฉบับอย่างถี่ถ้วน เช่น อักษรคันจิ 派 ผู้แปลคุ้นเคยกับการใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์ 派手 หรืออักษรคันจิ 手 คุ้นเคยกับการใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์ 手術 ฯลฯ อาจแก้ไขโดยการฝึกให้ผู้แปลตระหนักถึงความหลากหลายในการสร้างคำ เช่น การจัดทำแบบฝึกหัดให้ผู้แปลสืบค้นและเขียนคำประสมโดยใช้อักษรคันจิตัวดังกล่าวให้ได้จำนวนมากที่สุด โดยอาจทำในรูปแบบ mind map ของคำศัพท์ ฯลฯ เช่น 勝手、握手、手数料、手続き หรืออาจจัดทำแบบฝึกหัดให้ผู้แปลคำประสมที่ประกอบด้วยอักษรคันจิตัวเดียวกัน เช่น 図書、地図、意図、図式、図形 เป็นต้น การฝึกเช่นนี้น่าจะช่วยให้ผู้แปลตระหนักว่าอักษรคันจิเมื่อใช้ร่วมกับคำอื่นอาจแสดงความหมายแตกต่างไปจากที่ตนเองรู้จักได้ ส่วนกรณีปัญหาการแปลคำศัพท์ซึ่งใช้อักษรคันจิตัวเดียวกันแต่แสดงความหมายและมีเสียงอ่านแตกต่างกัน ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ เช่น การให้ผู้ฝึกแปลข้อความซึ่งมีคำศัพท์ที่ใช้อักษรคันจิเดียวกันแต่แสดงความหมายแตกต่างกัน (เช่น 人気 อาจอ่านว่า にんき หมายถึง ความนิยม และอ่าน

ว่า **ひと+** หมายถึง วีแววของผู้คน) เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบความหมายเมื่อไม่แน่ใจ

3. **เข้าใจไม่ถูกต้อง** ผู้แปลมีแนวโน้มสับสนข้อมูลจากพจนานุกรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการใช้พจนานุกรมแบบออนไลน์ และแอปพลิเคชันประยุกต์ (application) จึงควรเน้นย้ำให้ศึกษาและเลือกใช้พจนานุกรมจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ เช่นพจนานุกรมของสำนักพิมพ์ ซึ่งมีบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง แต่กระนั้นก็ตาม ผู้แปลพึงตระหนักว่าพจนานุกรมทั่วไปไม่ได้เหมาะกับการหาคำทุกประเภท เนื่องจากหน้ากระดาษจำกัด บางครั้งจึงอาจอธิบายความหมายไม่ละเอียดเพียงพอที่จะทำความเข้าใจได้ชัดเจน หรืออาจอธิบายเฉพาะความหมายตรงแต่ไม่อธิบายละเอียดเกี่ยวกับความหมายแฝง หรือความหมายที่อาจปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่ใช้ รวมทั้งอาจไม่มีการบรรจุคำศัพท์เฉพาะทาง ฯลฯ ผู้แปลควรตระหนักประเด็นเหล่านี้และไม่ยึดติดกับการสืบค้นจากพจนานุกรมเพียงอย่างเดียว กรณีข้อมูลจากพจนานุกรมไม่เพียงพอ อาจสืบค้นเพิ่มเติมจากพจนานุกรมเฉพาะทาง พจนานุกรมคำความหมายคล้ายกัน ปทานุกรมหรือสารานุกรม หนังสืออ้างอิงเฉพาะทาง รวมทั้งการใช้คลังข้อมูล (corpus) หรือฐานข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่งและช่วงเวลา และที่สำคัญคือมีตัวอย่างและวิธีการใช้ (สถานการณ์) ที่หลากหลายและมีปริมาณมากกว่าพจนานุกรมมาก อีกทั้งยังสามารถสืบค้นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว จึงน่าจะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้งมากขึ้น เช่น การสืบค้นจากฐานข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติของประเทศญี่ปุ่น (https://rnavi.ndl.go.jp/research_guide/entry/theme-honbun-700003.php) หรือสถาบันศึกษาวิจัยภาษาญี่ปุ่นแห่งชาติ (少納言 <http://www.kotonoha.gr.jp/shonagon/>)

ในการสอนการแปล อาจจัดทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการฝึกตรวจสอบความหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตามความเหมาะสมดังได้กล่าวไปแล้ว เช่น แบบฝึกหัดเกี่ยวกับคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น **親切・やさしい・思いやりがある**

แบบฝึกหัดเกี่ยวกับสำนวนที่ความหมายเข้าใจยาก เช่น **くれぐれも、落ち着く、気軽に、徹底する、～ありき、～化** (เช่น **低年齢化、多様化**) แบบฝึกหัดเกี่ยวกับคำที่มีความหมายกว้างและต้องอาศัยการตีความเพื่อให้เข้าใจความหมายที่สอดคล้องกับบริบท เช่น การแปลสำนวน **よろしくお願いします** ในสถานการณ์ต่าง ๆ การฝึกตรวจสอบความหมายของคำในสถานการณ์ที่หลากหลาย เหล่านี้ น่าจะช่วยให้ผู้เรียนค่อย ๆ หลุดพ้นจากการยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวได้

4. ละเลยสำนวนแปล ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือการที่ผู้แปลมักยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวหรือคำแปลที่คุ้นเคย ในการสอนการแปล ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับคำหรือสำนวนซึ่งมักเป็นปัญหาในระดับการถ่ายทอด เช่น คำว่า **この間 (最近)、先日、すばらしい、素敵、しかたがない、当たり前・当然** หรือสำนวนเช่น **いただきます、ただいま** ฯลฯ เพื่อให้ผู้แปลฝึกแปลโดยเน้นการแปลให้ถูกต้องและเป็นธรรมชาติ และอาจให้ผู้แปลทดลองอ่านออกเสียงบทแปลของตนให้กับผู้อื่นฟัง ซึ่งจากประสบการณ์ส่วนตัว ผู้วิจัยพบว่าการอ่านออกเสียงมีส่วนช่วยให้ผู้แปลตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมชาติหรือไม่เหมาะสมได้ดีกว่าการอ่านในใจ นอกจากนี้ ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดซึ่งต้นฉบับใช้คำหรือสำนวนเดียวกันแต่มีการแปลเป็นสำนวนภาษาไทยที่หลากหลายและเป็นธรรมชาติ เช่น **理解** ไม่ใช่เพียงแปลว่า “เข้าใจ” แต่ในบางบริบทอาจแปลว่า “เชื่อมั่น” ได้ (ดูรายละเอียดการวิเคราะห์เทคนิคการแปลให้เป็นสำนวนภาษาไทยที่เป็นธรรมชาติใน Somkiat, 2017) และให้ผู้แปลสังเกตและวิเคราะห์คำแปลเหล่านั้นว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และเพราะเหตุใด ซึ่งจากประสบการณ์การสอนการแปลโดยใช้ข้อมูลการแปลเอกสารซึ่งมีการแปลและใช้จริงในแวดวงต่าง ๆ โดยคัดเลือกการแปลคำหรือสำนวนเดียวกันแต่มีการใช้คำแปลที่แตกต่างกันในหลากหลายบริบทมาปรับเป็นแบบฝึกหัด ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีความตระหนักในการเลือกใช้คำแปลที่หลากหลายมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาที่ยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัวลดน้อยลง หรือในทางกลับกัน ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดโดยระบุ

เฉพาะคำแปลภาษาไทยที่หลากหลายในบริบทต่าง ๆ และให้ผู้แปลลองคิดว่าคำเหล่านั้นแปลมาจากคำหรือสำนวนภาษาญี่ปุ่นว่าอย่างไร (เช่น อาจระบุคำแปล “แน่นอน” “เป็นธรรมดา” “ไม่แปลก” ซึ่งแปลจากสำนวนภาษาญี่ปุ่นคือ 当たり前) แบบฝึกหัดเหล่านี้ น่าจะช่วยให้ผู้แปลตระหนักว่าคำศัพท์หรือสำนวนหนึ่ง ๆ อาจแปลโดยใช้คำได้หลากหลาย และไม่จำเป็นต้องยึดติดกับคำแปลแบบตรงตัว

ส่วนปัญหาการเลือกใช้คำแปลโดยไม่วิเคราะห์ความหมายของสำนวนภาษาไทยอย่างรอบคอบ ผู้แปลควรตระหนักว่าทุกคำที่ใช้ในการถ่ายทอดมีความสำคัญ หากไม่แน่ใจ ควรตรวจสอบความหมายให้ถูกต้อง ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการใช้คำภาษาไทย ทั้งคำที่ความหมายคล้ายกันและผู้แปลมักสับสน เช่น “ชุ่มชุ่ม-สะเพร่า” “วิสัยทัศน์-ทัศน์วิสัย” ฯลฯ ซึ่งนอกจากพจนานุกรมทั่วไป เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแล้ว พจนานุกรม “คลังคำ” มีการรวบรวมคำที่อยู่ในหมวดเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมากและมีประโยชน์ รวมทั้งการศึกษาตัวอย่างการใช้ภาษาไทยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3/> ฯลฯ

5. **ไม่คำนึงถึงผู้อ่าน** ขณะทำการแปล ผู้แปลอาจจดจ่ออยู่กับการทำความเข้าใจต้นฉบับและการถ่ายทอดเป็นบทแปล จนอาจลืมคำนึงถึงผู้อ่านบทแปล แต่ในขั้นตอนการปรับบทแปล และการทดสอบงานแปล (หากเป็นไปได้ควรทิ้งระยะเวลาจนผู้แปลลืมข้อความต้นฉบับ) ผู้แปลต้องพยายามตระหนักถึงผู้อ่านบทแปลให้มากกว่าเข้าใจความหมายถูกต้องหรือไม่ โดยเฉพาะผู้อ่านที่อาจไม่มีความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น หรืออาจต้องขอให้บุคคลอื่นมาทำการ “ทดสอบบทแปล” เพื่อดูว่าเข้าใจความหมายหรือไม่ โดยการให้คนรอบข้างอ่านและตรวจสอบว่าเข้าใจความหมายอย่างไรบ้าง ฯลฯ

ในการสอนการแปล ผู้สอนอาจจัดทำแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้แปลคำนึงถึงผู้อ่านอยู่เสมอ เช่น ผู้วิจัยเคยให้ผู้เรียนทดลองอ่านข่าวภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศแถบยุโรป เนื่องจากเป็นข่าวที่เขียนสำหรับผู้อ่านซึ่งคุ้นเคยกับปัญหาเหล่านั้นดีอยู่แล้ว จึงไม่มีการอธิบายภูมิหลังในเนื้อหาข่าว แต่เมื่อผู้เรียนชาวไทยอ่านก็จะพบปัญหาทันทีว่าไม่เข้าใจ

ว่าผู้เขียนต้องการสื่ออะไร ในการฝึกให้ผู้เรียนแปลโดยคำนึงถึงผู้อ่านอยู่เสมอ จึงอาจฝึก โดยการให้อ่านหรือวิเคราะห์งานเขียนประเภทที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคยหรือไม่มีความรู้ น่าจะมี ประสิทธิภาพมากกว่า

บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการแปลคำศัพท์จากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย โดย ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดเพื่อให้สามารถระบุสาเหตุที่แท้จริงของ ปัญหา โดยการศึกษาเปรียบเทียบต้นฉบับและบทแปล รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม การแปลและการสัมภาษณ์ผู้แปลเพิ่มเติม และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ แปลและสำหรับการเรียนการสอนการแปล โดยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการแปลต่าง ๆ เหล่านี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้แปล และผู้สอนวิชาการแปลโดยตรง อันจะช่วยให้ ทราบแนวโน้มของปัญหาและสาเหตุในการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทย รวมทั้งมีการนำเสนอ ตัวอย่างวิธีการสอนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเด็นปัญหาที่ ทำการวิเคราะห์ครอบคลุมหลากหลายประเด็น ประกอบกับน่าจะกล่าวได้ว่ายังไม่เคยมี การวิจัยในลักษณะนี้มาก่อน จึงมีหลายประเด็นซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ต่อไปในอนาคต เช่น ประเด็นเกี่ยวกับสำนวนที่ความหมายเข้าใจยาก หรือสำนวนที่แปล ยาก ล้วนเป็นหัวข้อที่น่าสนใจซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ และจาก การสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ในบรรดาปัญหาการแปลต่าง ๆ มีทั้งปัญหาที่เมื่อได้รับการ ชี้แนะ ผู้แปลสามารถแปลได้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในการแปลครั้งต่อไป และปัญหาที่ จำเป็นต้องใช้เวลามากพอสมควรในการแก้ไข รวมทั้งมีบางปัญหาซึ่งมักพบในงานเขียน บางประเภทมากเป็นพิเศษ ฯลฯ เหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าจะทำการศึกษาต่อไปเช่นกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Duangta Supol ดวงตา สุพล. 1998. *Tissadee lae Konlawithii Kanplae* ทฤษฎีและกลวิธีการแปล [Translation Theories and Strategies]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Jammare Kiriratnikom จามรี ศิริรัฐนิคม. 2005. *Kan Pattana Thaksa Kanplae khong Nisit thii Rian Wicha Kanplae Buangton Mahawitayalai Thanksin Jangwat Songkhla* การพัฒนาทักษะการแปลของนิสิตที่เรียนวิชาการแปลเบื้องต้น มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา [The Development of Translation Skills of the Undergraduate Students in a Basic Translation Course at Thaksin University, Songkhla]. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Khem Saengkhom เข้ม แสงคำ. 2013. “Kansuksa Konlawithee Plae Katoon Phasa Yipun pen Phasa Thai” การศึกษากลวิธีการแปลการ์ตูนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย [The Study of Strategies in Translating Japanese Comic into Thai]. Master thesis, Thammasat University.
- Namthip Methasate & Somkiat Chawengkijwanich น้าทิพย์ เมธเศรษฐ และ สมเกียรติ เชวงกิจวานิช. 2003. *Kanthaythod Wathanatham nai Nganplae Wannakam Yipun pen Phasa Thai* การถ่ายทอดวัฒนธรรมในงานแปลวรรณกรรมญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย [The Cultural Transmission in Japanese Novels Translated into Thai]. Bangkok: Thammasat University.

- Nareenuch Damrongchai นรีนุช ดำรงชัย. 2012. *Kwamkadwang lae Kwampungpojai tor Kunnasaombat khong Phujobkansuksa Dan Yipun Suksa nai Prathet Thai* ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อคุณสมบัติของผู้จบการศึกษาด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย. [Expectation and Satisfaction toward the Qualification of Thai Graduates in Japanese Studies]. Bangkok: NIDA.
- Natthira Tuptim ณัฏฐิรา ทับทิม. 2013. *Kan Suksa Withiikan lae Praphet Kanplae Khamliansiang Thammachat lae Khambok Aa-karn rue Saphab jak Phasa Yipun pen Phasa Thai* การศึกษาวิธีการและประเภทการแปลคำเลียนเสียงธรรมชาติและคำบอกอาการ หรือสภาพจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย [The Study of the Methods and Types of Translating Onomatopoeia and Mimetic from Japanese to Thai]. *Warasarn Yipun Suksa* วารสารญี่ปุ่นศึกษา [Journal of Japanese Studies]. 30(1): 41-56.
- Navawan Bandhamedha นววรรณ พันธเมธา. 2549. *Klang Kham* คลังคำ [Thai Thesaurus]. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Panya Borisut ปัญญา บริสุทธิ์. 1997. *Tissadee lae Withii Patibat nai Kanplae* ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล [Translation Theories and Method]. Bangkok: The Royal Society.
- Patcharee Pokhasamrit พัชรีย์ โศคาสัมฤทธิ์. 2010. *Kanwikroh Kanplae Ekkasan thang thurakit jak Phasa Angkrit pen Phasa Thai* การวิเคราะห์การแปลเอกสารทางธุรกิจจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย [An Analysis of English to Thai Business Document Translation]. Bangkok: NIDA.

- Patcharee Pokhasamrit พัทธี โภคาสัมฤทธิ์. 2012. *Kanplae Singthodtan tang Watanatham jak Phasa Angkrit pen Phasa Thai*. การแปลสิ่งทดแทนทางวัฒนธรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย [Cultural Substitution in English to Thai Translation]. Bangkok: NIDA.
- Pornchai Pornwiryakit & Warinthon Dandee พรชัย พรวิริยะกิจ และวรินทร์ แดนดี. 2015. *Khophitplad nai Kanplae Phasa Angkrit pen Phasa Thai Khong Naksuksa Sakhawicha Phasa Angkrit phue Kansuesan Sakon* ข้อผิดพลาดในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล [Errors in Translation from English to Thai of the Students in Department of English as an International Communication]. *Warasam Sangkhomsat* วารสารสังคมศาสตร์ [Journal of Social Sciences]. 4(2): 16-24.
- Secretariat Unit, Office of the President, Mahidol University งานเลขานุการกิจและสภาคณาจารย์ สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล. 2012. *Khuumuu Teknik Kanhaiborikarn duay Jai “Service Mind”* คู่มือเทคนิคการให้บริการด้วยใจ “Service Mind” [Service Mind: Handbook and Techniques]. Bangkok: Mahidol University.
- Somkiat Chawengkijwanich สมเกียรติ เชวงกิจวินิช. 2015. *Konlawithi Kanplae Samnuan Sadaeng Wathanatham Phasa Yipun pen Phasa Thai* กลวิธีการแปลสำนวนแสดงวัฒนธรรมภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย [Translation Strategies of Cultural Expressions from Japanese into Thai]. *Warasam Yipun Suksa* วารสารญี่ปุ่นศึกษา [Journal of Japanese Studies] 32(2): 103-118.

- Somkiat Chawengkijwanich สมเกียรติ เหวงกิจวานิช. 2017. Teknik Kanplae Phasa Yipun pen Phasa Thai hai pen Thammachat -Wikroh Kanplae Ekkasan Turakit เทคนิคการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยให้เป็นธรรมชาติ -วิเคราะห์การแปลเอกสารธุรกิจ- [Naturalization in Japanese-Thai Translation: An Analysis of Business Documents Translation]. *Warasarn Aksorasat* วารสารอักษรศาสตร์ [Journal of Letters]. 46(1), 209-246.
- Suneerat Neancharoensuk สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. 2003. *Kwampuengpojai khong Phujang-ngan Bandit Phakwicha Phasa Yipun Mahawitayalai Thammasat*. ความพึงพอใจของผู้จ้างงานบัณฑิตภาควิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [Employers' Satisfaction with the Graduates from Department of Japanese Thammasat University]. Bangkok: Thammasat University.
- Supanee Pinmanee สุพรรณิ ปันมณี. 2003. *Kanplae Khansuung* การแปลขั้นสูง [Advance Translation]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Supanee Pinmanee สุพรรณิ ปันมณี. 2012. *Plaephit Plaethuuk Khampi Kanplae Yuk Mai* แปลผิด แปลถูก คัมภีร์การแปลยุคใหม่ [Translation: From Wrong to Right] Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Supaphat Pattanadechakun ศุภภัทร พัฒนเดชากุล. 2011. “Kanplae Ruub Waiyakorn Jihatsu nai Phasa Yipun hai pen Samnuanplae Phasa” Thai thi Mohsom การแปลรูปไวยากรณ์ 自彙 ในภาษาญี่ปุ่นให้เป็นสำนวนแปลภาษาไทยที่เหมาะสม [The Translation of Japanese Grammatical Expression Jihatsu into Thai]. Bachelor's thesis, Chiangmai University.

Suphannee Arsairach, Tassanee Juntiya, & Jiraporn Kakaew สุพรรณณี อาศัยราช, ทศนีย์ จันตียะ และจิราภรณ์ กาแก้ว. 2016. Panha lae Konlawithiplae Botkwam thang Kansuksa jak Phasa Angkrit pen Thai khong Nisit Sakha Phasa Angkrit Suksa ปัญหาและกลวิธีการแปลบทความทาง การศึกษาจากภาษาอังกฤษเป็นไทย ของนิสิตสาขาภาษาอังกฤษศึกษา [Problems of Translation and Strategies for English into Thai Academic Text Translation of Students Majoring in English Education]. *Warasarn Saat Sansuksa lae Sanpattana Manut* วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์ [Journal of Education and Human Development Sciences]. 1(1): 71-85.

Woranat Wimonchalao วรนาถ วิมลเฉลา. 20020 *Khumuu sorn plae* คู่มือสอน แปล [Translation Teaching Handbook]. Bangkok: Chulalongkorn University.

ภาษาต่างประเทศ

Imai, Y. 今井洋子. 2009. Honyakusho ni Arawareta Goyaku ni yoru Nikkan Taishou Gengo Kenkyuu no Kokoromi Nihongo Kyouiku e no Teigen 翻訳書に現れた誤訳による日韓対照言語研究の試み 日本語教育への提言 [An attempt to a Japanese-Korean Contrastive Study by the Analysis of the Mistranslation in the Translated Version -A Proposal to Teaching Japanese as a Foreign Language]. *Kyoto Sangyou Daigaku Ronshuu Jinbun Kagaku Keiretsu* 京都産業大学論集人文科学系列 [Kyoto Sangyou University Journal of Humanity Sciences]. 40: 1-14.

- Iori, I. 庵功雄. 2010. Sanshutsu no tame no Nihongo Kyouiku bunpou: 'wa' to 'ga' no Tsukaiwake wo Rei toshite 産出のための日本語教育文法：『は』と『が』の使い分けを例として [Japanese Language Grammar Education for Speaking and Writing: the case of using wa and ga]. *Taiwan Nihongo Bungakuhou* 台湾日本語文学報 [Taiwan Journal of Japanese literature]. 28: 40-55.
- Izutani, Y. 泉谷由梨子. 2017. Moritomo Gakuen. http://www.huffingtonpost.jp/2017/03/23/moritomo-sontaku-inenglish_n_15572790.html, accessed March 28, 2017.
- JETRO. 2017. https://www.jetro.go.jp/ext_images/_Reports/01/762117c2abed4a1c/20170074_summary.pdf, accessed February 12, 2018.
- Katou, N. 加藤典子. 2009. Eigo shi-nikui Nihongo Hyougen 英語しにくい日本語表現 [Japanese Expressions which are Difficult to be Translated into English]. Tokyo Kougei Daigaku Kougakubu Kiyou 東京工業大学工学部紀要 [Journal of the Faculty of Engineering, Tokyo Polytechnic University]. 32(2): 52-56.
- Noda, H., Hanada, J., & Fujiwara, M. 野田尚史・花田敦子・藤原未雪. 2017. Joukyuu Nihongo Gakushuusha wa Gakujutsu Ronbun wo dono you'ni Yomiayamaru ka -Chuugokugo wo Bogo to Suru Daigaku'insei no Chousa Kara 上級日本語学習者は学術論文をどのように読み誤るか 中国語を母語とする大学院生の調査から [Reading Comprehension Errors by Advanced Learners of Japanese Reading Academic Papers: The Case of

- Chinese-speaking Graduate Students]. *Nihongo Kyouiku 日本語教育* [Journal of Japanese language teaching]. 167: 15-29.
- Reiss, K. 1977/1989. Text-types, Translation Types and Translation Assessment. In *Readings in Translation Theory*. (Translated by A. Chesterman.) Finland: Oy Finn Lectura Ab.
- Secară, A. 2005. Translation Evaluation: A State of the Art Survey. In *Proceeding of the eCoLoRe/MeLLANGE Workshop*, 39-44. Leeds: St. Jerome Publishing.
- Shirakawa, H. 白川博之. 2002. Kijutsu Kenkyuu to Nihongo Kyouiku 記述的研究と日本語教育 [Descriptive Research and Japanese language Education]. *Nihongo Bumpou. 日本語文法* [Japanese Grammar]. 2(2): 62-80.
- Toyoshima, C., Tanabe, K., Fujita, A., & Kageura, K. 豊島知穂・田辺希久子・藤田篤・影浦峯. 2016. Hon'yaku Kyouiku de no Riyō wo Ishiki Shita Hon'yaku Eraa Bunrui Taikai no Saikouchiku 翻訳教育での利用を意識した翻訳エラー分類体系の再構築 [Reconsidering the Error Categories in Translation for Translation Education]. In *Proceeding of the 22th conference of the Association for Natural Language Processing*, 861-864. Tohoku: Sanbi.
- Toyoshima, C., Tanabe, K., Hartley, A., & Kageura, K. 2015. Error Categories in English to Japanese Translations. In *Proceeding of the 21th conference of the Association for Natural Language Processing*, 1076-1079. Kyoto: Sanbi.

- Walid, I. **ワリード イブラヒム**. 2012. Nihongo Arabiagi no Hon'yaku Kyouiku -Goi Shidou Jou no Shomondai to Hon'yaku Sutorateiji **日本語・アラビア語の翻訳教育 語彙指導上の諸問題と翻訳ストラテジー**— [The Translation Education in Japanese and Arabic]. *Japanese and Oriental Studies*, 6: 1-15.
- Yamagishi, K. **山岸勝榮**. 1998. *Eigo ni Narinikui Nihongo wo kou Yakusu* **英語になりにくい日本語をこう訳す** [How to translate the Japanese Expressions that are difficult to translate into English]. Tokyo: Kenkyusha Press.
- Yamamoto, K. 2010. Recent Developments and Perspectives on Translation Studies in Thai Context. In *International Conference on Language and Communication Proceedings*, 25-33. Bangkok: NIDA.
- Yasuda, M. **安田美絵**. 2000. Nihongo no Shinsetsu to Thaigo no 'Chaydee' to no Chigai ni suite **日本語の『親切』とタイ語の『チャイディ』との違いについて** [The difference between Shinsetsu in Japanese and Chaydee in Thai]. *Kokusai Kouryuu Kikin Bangkokku Nihongo Sentaa Kiyuu* **国際交流基金バンコック日本語センター紀要** [The Japan Foundation Bangkok Japanese Center Journal]. 3: 103-108.
- Yutani, Y. **油谷幸利**. 2002. Goyaku ni Motozuku Nikkan Taishou Kenkyuu **誤訳に基づく日韓対照研究** [A Contrastive Study of Japanese and Korean by Analyzing Mistranslation from Japanese

into Korean]. *Gengo Bunka* 言語文化 [Language and Culture].
5(1): 75-92.